Socialutskottets betänkande
2018/19:SoU12

Stöd till personer med funktionsnedsättning

Sammanfattning

Utskottet föreslår två tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden. Enligt utskottet bör regeringen tillsätta en ny utredning om tolktjänst för personer med hörselnedsättning och språkstörning (s. 45). Utskottet anser även att regeringen skyndsamt bör bereda de uppföljningar som genomförts av det reformerade bilstödet och därefter återkomma med förslag på hur bilstödet kan bli mer ändamålsenligt (s. 44).

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete.

I betänkandet finns 16 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP). I en av reservationerna (S, C, V, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen om bilstödet. Betänkandet innehåller också tre särskilda yttranden (M, C, KD, L).

Behandlade förslag

Cirka 60 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut 3
Redogörelse för ärendet 7
Ärendet och dess beredning 7
Utskottets överväganden 8
Rättigheter och levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning 8
Stöd till personer med funktionsnedsättning 16
Hjälpmedel m.m. 37
Reservationer 46
1. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, punkt 1 (V) 46
2. Kvinnor med funktionsnedsättning, punkt 3 (V) 46
3. Hbtq-personer med funktionsnedsättning, punkt 4 (V) 47
4. Levnadsvillkor för personer med synnedsättning, punkt 5 (SD, V) 47
5. Förändringar i LSS och assistansersättningen, punkt 6 (SD) 48
6. Förändringar i LSS och assistansersättningen, punkt 6 (KD) 49
7. Samhällsekonomiska konsekvenser av LSS, punkt 7 (SD, KD) 50
8. Ersättningssystem för assistans i kommunerna, punkt 8 (SD) 51
9. Daglig verksamhet, punkt 9 (SD) 51
10. Stöd till föräldrar, punkt 10 (SD) 52
11. Kontroller m.m., punkt 11 (C, L) 53
12. Insatser för att möjliggöra politiskt engagemang, punkt 12 (C, L) 53
13. Hjälpmedel, punkt 13 (SD) 54
14. Hjälpmedel, punkt 13 (L) 54
15. Bilstöd, punkt 14 (S, C, V, MP) 55
16. Mobilitetsstöd m.m., punkt 15 (L) 56
Särskilda yttranden 57
1. Förändringar i LSS och assistansersättningen, punkt 6 (M, KD) 57
2. Förändringar i LSS och assistansersättningen, punkt 6 (C) 57
3. Förändringar i LSS och assistansersättningen, punkt 6 (L) 57
Bilaga
Förteckning över behandlade förslag 59
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19 59

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Riksdagen avslår motionerna
2018/19:1923 av Per Lodenius och Helena Lindahl (båda C),
2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 1 och
2018/19:2657 av Thomas Hammarberg (S) yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (V)

2. Resultatredovisning

Riksdagen avslår motion
2018/19:1577 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M).

3. Kvinnor med funktionsnedsättning

Riksdagen avslår motion
2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 3 och 4.

Reservation 2 (V)

4. Hbtq-personer med funktionsnedsättning

Riksdagen avslår motion
2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 6.

Reservation 3 (V)

5. Levnadsvillkor för personer med synnedsättning

Riksdagen avslår motion
2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 7.

Reservation 4 (SD, V)

6. Förändringar i LSS och assistansersättningen

Riksdagen avslår motionerna
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 1, 2, 5 och 6,
2018/19:1414 av Lars Beckman (M),
2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 37 och 38,
2018/19:1666 av Marléne Lund Kopparklint (M),
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 7 och 8,
2018/19:2101 av Marlene Burwick (S),
2018/19:2102 av Marlene Burwick (S),
2018/19:2132 av Petter Löberg (S),
2018/19:2134 av Lars Mejern Larsson och Gunilla Svantorp (båda S),
2018/19:2308 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2,
2018/19:2391 av Rickard Nordin (C),

2018/19:2444 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkandena 14 och 15,
2018/19:2770 av Sofia Westergren (M) och
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 55, 60 och 62.

Reservation 5 (SD)
Reservation 6 (KD)

7. Samhällsekonomiska konsekvenser av LSS

Riksdagen avslår motionerna
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 3,
2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 39 och
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 59.

Reservation 7 (SD, KD)

8. Ersättningssystem för assistans i kommunerna

Riksdagen avslår motion
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 18.

Reservation 8 (SD)

9. Daglig verksamhet

Riksdagen avslår motion
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 9.

Reservation 9 (SD)

10. Stöd till föräldrar

Riksdagen avslår motionerna
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 7 och 8 samt
2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 40 och 41.

Reservation 10 (SD)

11. Kontroller m.m.

Riksdagen avslår motionerna
2018/19:1735 av Edward Riedl (M),
2018/19:1951 av Lotta Olsson (M) och
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 9.

Reservation 11 (C, L)

12. Insatser för att möjliggöra politiskt engagemang

Riksdagen avslår motion
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6.

Reservation 12 (C, L)

13. Hjälpmedel

Riksdagen avslår motionerna
2018/19:855 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 26,

2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 13–16,
2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 36 och
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 14, 15 och 17.

Reservation 13 (SD)
Reservation 14 (L)

14. Bilstöd

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om bilstöd och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motion
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 63 och
avslår motionerna
2018/19:1208 av Lars Beckman (M) och
2018/19:2100 av Ingemar Nilsson (S).

Reservation 15 (S, C, V, MP)

15. Mobilitetsstöd m.m.

Riksdagen avslår motion
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 22–24.

Reservation 16 (L)

16. Ny utredning om tolktjänst

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en ny utredning om tolktjänst och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:186 av Ali Esbati m.fl. (V).

17. Hörselinstruktörer

Riksdagen avslår motion
2018/19:1244 av Elisabeth Björnsdotter Rahm och Ann-Britt Åsebol (båda M).

18. Ledarhundar

Riksdagen avslår motion
2018/19:2213 av Ida Karkiainen (S).

Stockholm den 5 mars 2019

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Per Ramhorn (SD), Mikael Dahlqvist (S), Ulrika Heindorff (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Dag Larsson (S), Lina Nordquist (L), Pernilla Stålhammar (MP), Mats Wiking (S), Clara Aranda (SD), Sofia Nilsson (C), Maj Karlsson (V) och Pia Steensland (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 60 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19. En förteckning över behandlade förslag finns i bilagan.

Som ett led i beredningen av detta ärende lämnade den särskilda utredaren Gunilla Malmborg med medarbetare information om LSS-utredningens slutbetänkande SOU 2018:88 vid utskottssammanträdet den 22 januari 2019.

Utskottets överväganden

Rättigheter och levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, om resultatredovisning samt om kartläggningar av situationen för kvinnor med funktionsnedsättning, situationen för hbtq-personer med funktionsnedsättning och levnadsvillkor för personer med synnedsättning.

Jämför reservation 1 (V), 2 (V), 3 (V) och 4 (SD, V).

Motionerna

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

I motion 2018/19:1923 av Per Lodenius och Helena Lindahl (båda C) föreslås ett tillkännagivande om att snarast se över hur Sverige ska uppfylla artikel 19 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning vad gäller möjlighet och stöd att själv välja bostadsort och bostad.

I kommittémotion 2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda hur FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kan inkorporeras och vidare transformeras in till svensk lagstiftning.

I motion 2018/19:2657 av Thomas Hammarberg (S) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att en systematisk uppföljning av funktionsrättskonventionen i Sverige ska ske genom ett effektivt system för insamling och bearbetning av statistik och andra relevanta data. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att den reella levnadsstandarden för personer med funktionsnedsättning, inklusive hållningen till assistansstöd för behövande, bör klargöras och även beröras i den kommande rapporten till den ansvariga FN-kommittén.

Resultatredovisning

I motion 2018/19:1577 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen i samband med budgetpropositionen bör redovisa resultaten av utvecklingen avseende förbättrade villkor för människor med funktionsnedsättning.

Kvinnor med funktionsnedsättning

I kommittémotion 2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en fördjupad kartläggning som fokuserar på situationen för kvinnor med funktionsnedsättning. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör uppdra åt lämplig myndighet att utreda frågan om könsskillnader inom assistansersättningen och presentera förslag till åtgärder för att osakliga skillnader inte ska förekomma**.**

Hbtq-personer med funktionsnedsättning

I kommittémotion 2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning av situationen för hbtq-personer med funktionsnedsättning.

Levnadsvillkor för personer med synnedsättning

I kommittémotion 2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en större kartläggning och utredning gällande levnadsvillkor för personer med synnedsättning.

Bakgrund och pågående arbete

Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken

I betänkande 2017/18:SoU5 Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken föreslog utskottet att det nationella målet för funktionshinderspolitiken ska formuleras på följande sätt (rskr. 2017/18:86).

> Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Vidare föreslog utskottet i betänkandet ett tillkännagivande till regeringen om att det behöver tas ett helhetsgrepp om funktionshinderspolitiken. Utskottet anförde att det för att regeringens proposition ska fungera fullt ut i praktiken krävs att alla delar av funktionshinderspolitiken bildar en samlad helhet, vilket ännu inte är fallet. Ett helhetsgrepp kan enligt utskottets mening svårligen tas innan utredningar, remisshantering och analyser är färdigställda.

Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2017/18:40).

När det gäller inriktningen för funktionshinderspolitiken delade utskottet regeringens bedömning att det finns ett behov av att tydliggöra vad funktionshinderspolitikens genomförande omfattar för att klargöra hur det nationella målet ska kunna nås och på vilka sätt funktionshinder kan förebyggas och undanröjas (prop. 2016/17:188). Genomförandet av funktionshinderspolitiken ska inriktas mot de fyra områdena:

– principen om universell utformning
– befintliga brister i tillgängligheten
– individuella stöd och lösningar för individens självständighet
– att förebygga och motverka diskriminering.

De fyra områdena ska vara ömsesidigt beroende av varandra. Syftet är att de tillsammans ska bidra till ett tillgängligt och jämlikt samhälle oavsett funktionsförmåga. Ansvariga aktörer ges på så sätt vägledning i sin verksamhet för att det nationella målet inom funktionshinderspolitiken ska kunna nås. Inriktningen är dessutom användbar för aktörer på alla nivåer i samhället: nationellt, regionalt och lokalt.

I propositionen redovisade regeringen även ett antal åtgärder som syftar till att bidra till det nationella målet för funktionshinderspolitiken. Åtgärderna sammanfaller med områden där FN:s kommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har lämnat rekommendationer till Sverige. Dessutom ligger förslagen i linje med mål och delmål inom FN:s Agenda 2030 som refererar till personer med funktionsnedsättning.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Sverige ratificerade 2008 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess fakultativa protokoll. Det fakultativa protokollet innebär att den enskilde har möjlighet att klaga till FN:s kommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning om den enskilde anser att dennes rättigheter är kränkta. För Sveriges del trädde konventionen i kraft 2009. Konventionen är en av de centrala FN-konventionerna om mänskliga rättigheter. Den skapar inte i sig några nya rättigheter utan tydliggör mänskliga rättigheter i relation till personer med funktionsnedsättning. Dess syfte är att säkerställa att personer med funktionsnedsättning kan åtnjuta sina mänskliga rättigheter.

Av konventionen följer att varje konventionsstat inom två år efter ikraftträdandet ska lämna en fullständig rapport till FN:s kommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning om de åtgärder som den vidtagit för att verkställa sina skyldigheter enligt konventionen. Sverige lämnade sin första rapport 2011. Varje rapport granskas av kommittén, och Sveriges rapport togs upp för granskning (en s.k. dialog) 2014. Efter genomförd dialog beslutade kommittén om sina sammanfattande slutsatser till Sverige (United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, CRPD/C/SWE/CO/1). Kommittén lämnar de förslag och allmänna rekommendationer som den finner lämpliga. De allmänna förslagen och rekommendationerna kan vara en viktig vägledning i arbetet med mänskliga rättigheter men är inte juridiskt bindande för konventionsstaten.

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

Konventionsstaterna erkänner lika rätt för alla personer med funktionsnedsättning att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer och ska vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att underlätta att personer med funktionsnedsättning fullt åtnjuter denna rätt och deras fulla inkludering och deltagande i samhället, bl.a. genom att säkerställa att

a. personer med funktionsnedsättning har möjlighet att välja sin bosättningsort och var och med vem de vill leva på lika villkor som andra och inte är tvungna att bo i särskilda boendeformer
b. personer med funktionsnedsättning har tillgång till olika former av samhällsservice både i hemmet och inom särskilt boende och till annan service, bl.a. sådant personligt stöd som är nödvändigt för att stödja boende och deltagande i samhället och för att förhindra isolering och avskildhet från samhället
c. samhällsservice och anläggningar avsedda för allmänheten är tillgängliga på lika villkor för personer med funktionsnedsättning och svarar mot deras behov.

Styrutredningen för funktionshinderspolitiken (S 2017:09)

Regeringen beslutade i december 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av styrningen inom funktionshinderspolitiken (dir. 2017:133). Utgångspunkten ska vara det nya nationella målet och den nya inriktningen för funktionshinderspolitiken som utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Utredaren ska bl.a. beskriva tillämpningen av principen om universell utformning, föreslå effekt- och resultatmål för samhällsområden, se över de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av funktionshinderspolitiken och föreslå hur en långsiktig uppföljning för målen inom funktionshinderspolitiken bör utformas. Utredningen har antagit namnet Styrutredningen för funktionshinderspolitiken (S 2017:09).

I december 2018 förlängde regeringen utredningstiden från den 31 januari 2019 till den 30 april 2019 (dir. 2018:115).

Regeringens resultatredovisning

Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som har uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat. Regeringens resultatredovisning för de funktionshinderspolitiska insatserna är uppdelad i två delar i utgiftsområde 9: funktionshinderspolitiken och insatser för personer med funktionsnedsättning (inom området politik för sociala tjänster).

I resultatredovisningen för funktionshinderspolitiken i budgetpropositionen för 2019 återges utveckling inom områdena arbetsmarknad, utbildningsnivå och diskriminering. De indikatorer som använts för att redovisa resultaten av utvecklingen är följande (s. 82 f. i prop. 2018/19:1 utg.omr. 9):

– utbildningsnivå
– arbetsmarknadsstatus (i arbetskraften eller utanför, sysselsättning)
– antal diskrimineringsärenden hos Diskrimineringsombudsmannen (DO).

För att bedöma och redovisa utvecklingen och resultaten av insatser för personer med funktionsnedsättning inom området användes bl.a. följande indikatorer:

– antal personer med insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, och kostnaderna för detta
– antal anmälningar enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, och LSS
– antal personer och antal beviljade timmar med assistansersättning och kostnader för assistansersättning
– antal personer som beviljats bilstöd och kostnader för bilstöd.

Resultaten redovisas uppdelade på kön (prop. 2018/19:1 utg.omr. 9 s. 113 f.).

Myndigheten för delaktighet (MFD)

Av MFD:s regleringsbrev för 2019 framgår att myndigheten inför kommande rapportering 2019, inom ramen för Sveriges åtaganden som konventionsstat till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, ska redovisa myndighetens vidtagna åtgärder under perioden 2014–2018. Redovisningen ska omfatta de åtgärder som myndigheten bedömer är relevanta att redovisa med anledning av de sammanfattande slutsatser som FN-kommittén om rättigheter för personer med funktionsnedsättning lämnat till Sverige (C/SWE/CO/1) och de frågor som kommittén har ställt i sin lista med frågor (C/SWE/QPR/2–3). Det handlar framför allt om sådana frågor som har ett tydligt samband med myndighetens uppgifter och verksamhet. Denna del av uppdraget ska redovisas till Socialdepartementet senast den 15 april 2019. MFD ska också vid behov, efter dialog med Regeringskansliet, kunna bistå med ytterligare underlag inför rapporteringen.

Vidare ska myndigheten redovisa utvecklingen inom funktionshinderspolitiken i en samlad rapport. All individbaserad statistik ska presenteras, kommenteras och analyseras efter kön om det inte finns särskilda skäl mot detta. Rapporten ska redovisas till Socialdepartementet senast den 20 februari 2020.

Myndigheten har även i uppdrag att tillsammans med Jämställdhetsmyndigheten kartlägga utmaningarna för att nå det jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet när det gäller kvinnor med funktionsnedsättning. Kartläggningen ska belysa utvecklingsområden som kan bidra till måluppfyllelse. Uppdraget ska slutredovisas till Socialdepartementet senast den 15 april 2019.

MFD publicerade 2016 rapporten En jämställdhetsanalys av levnadsvillkor och delaktighetsmöjligheter – för personer med funktionsnedsättning (2016:2). Analysen visar bl.a. att personer med funktionsnedsättning som

grupp generellt sett har sämre levnadsvillkor och sämre möjligheter att delta i samhällslivet än övriga befolkningen. Oavsett funktionsförmåga är, med vissa undantag, flickors och kvinnors levnadsvillkor och möjligheter till delaktighet sämre än pojkars och mäns inom undersökta områden. Det finns också, enligt rapporten, skillnader mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning när det gäller tillgång till stöd.

MFD har i samarbete med Diskrimineringsombudsmannen (DO) genomfört en kommunikationssatsning för att öka kunskapen och medvetenheten hos allmänheten, anställda inom den offentliga sektorn, privata aktörer samt hos flickor, pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning om innehållet i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (S2015/02415/FST). Uppdraget slutredovisades i mars 2018.

Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten har i sin instruktion (SFS 2013:1020) direktiv om att myndigheten särskilt ska analysera utvecklingen av hälsan och hälsans bestämningsfaktorer och hur bestämningsfaktorerna fördelas efter kön, etnisk eller kulturell bakgrund, socioekonomisk tillhörighet, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, funktionsnedsättning och ålder. Myndigheten har också enligt förordning 2001:526 om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken ett ansvar att utforma och bedriva sin verksamhet med beaktande av det funktionshinderspolitiska målet.

Statistiska centralbyrån (SCB)

SCB har i regleringsbrevet för 2018 getts i uppdrag att med utgångspunkt i det nationella målet för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188), samt målen för Agenda 2030, redovisa data för att möjliggöra uppföljning av levnadsvillkoren för flickor, pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning. I uppdraget ges SCB möjlighet att bl.a. lämna förslag till hur befintliga data i större utsträckning kan användas för att följa upp funktionshinderspolitiken samt kostnader för detta.

Hbtq-personers rättigheter

I januari 2014 antog regeringen en nationell strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Strategin utgör ett ramverk för ett långsiktigt och resultatinriktat arbete med syfte att stärka arbetet för hbtq-personers situation i Sverige. Ett antal fokusområden har pekats ut, och strategiska myndigheter har utsetts för att skapa förutsättningar för ökad kunskap på området och ett likvärdigt bemötande av hbtq-personer.

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 13) anförs att arbetet för att stärka hbtq-personers rättigheter utifrån den nationella strategin

och dess olika fokusområden med de strategiska myndigheterna Diskrimineringsombudsmannen, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Kulturrådet har fortsatt under 2018. Myndigheternas arbete bedöms enligt regeringen ha lett till ökad kunskap om hbtq-personers situation och levnadsvillkor bl.a. genom integrering av hbtq-frågorna i verksamheten. Frågor som rör hbtq-personers situation har även fått ökad synlighet inom myndigheternas olika verksamhetsområden.

Levnadsvillkor för personer med synnedsättning

I juni 2018 publicerade Synskadades Riksförbund/Kantar Sifo rapporten Levnadsnivå bland synskadade. Levnadsnivåundersökningen bygger på telefonintervjuer med 1 000 medlemmar kring olika levnadsförhållanden inom områden som arbete, hälsa, ekonomi, samhällsstöd, familjeförhållanden och diskriminering. Jämförande siffror för hela befolkningen är hämtade från nationella enkäter, som Statistiska centralbyrån och Folkhälsomyndigheten genomför. Undersökningen visar bl.a. att 47 procent av de svarande har ett arbete jämfört med 82 procent för befolkningen i stort samt att synskadade har en svagare ekonomisk ställning än övriga. Varannan person av de svarande upplever att deras hälsa är god.

Tidigare riksdagsbehandling

I ovan nämnda betänkande 2017/18:SoU5 Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken behandlades – utöver regeringens proposition 2016/17:188 och följdmotioner – motioner från allmänna motionstiden 2015/16, 2016/17 och 2017/18. Bland annat behandlades motionsyrkanden om att anta FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning som svensk lag, om möjlighet för personer med funktionsnedsättning att välja bostad och bostadsort, om redovisning av resultat och om hbtq-personer med funktionsnedsättning. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2017/18:40, rskr. 2017/18:86).

Utskottets ställningstagande

Det nya nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas. Utskottet noterar att MFD i samarbete med DO har genomfört en kommunikationssatsning för att öka kunskapen och medvetenheten om innehållet i konventionen. MFD har även i uppdrag att inför kommande rapportering till FN-kommittén om rättigheter för personer med

funktionsnedsättning redovisa myndighetens vidtagna åtgärder under perioden 2014–2018. Vidare noterar utskottet att SCB har getts i uppdrag att redovisa data för att möjliggöra uppföljning av levnadsvillkor för flickor, pojkar, män och kvinnor med funktionsnedsättning. Utskottet ser positivt på dessa uppdrag. Utskottet finner inte skäl att nu ta några initiativ med anledning av motionerna 2018/19:1923 (C), 2018/19:2229 (V) yrkande 1 och 2018/19:2657 (S) yrkandena 1 och 2. Motionerna avstyrks.

Utskottet noterar att Styrutredningen för funktionshinderspolitiken (S 2017:09) ska redovisa sitt uppdrag den 30 april 2019. I avvaktan på denna är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motion 2018/19:1577 (M). Motionen avstyrks.

I det nya målet för funktionshinderspolitiken framhålls att målet ska bidra till ökad jämställdhet. Genom målet har jämställdhet blivit en tydligare del av funktionshinderspolitiken, vilket utskottet välkomnar. Utskottet noterar att MFD bl.a. har i uppdrag att redovisa utvecklingen inom funktionshinderspolitiken i en samlad rapport, där statistiken ska kommenteras och analyseras efter kön. Vidare har, som nämnts, SCB i uppdrag att redovisa data för att möjliggöra uppföljning av levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning efter kön. Utskottet ser positivt på dessa uppdrag, liksom på MFD:s och Jämställdhetsmyndighetens uppdrag att kartlägga utmaningarna med att nå det jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet när det gäller kvinnor med funktionsnedsättning. Mot bakgrund av de pågående uppdragen finner utskottet för närvarande inget skäl att föreslå några åtgärder med anledning av motion 2018/19:2229 (V) yrkandena 3 och 4. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet noterar vidare att regeringen fortsätter arbetet för att stärka hbtq-personers rättigheter utifrån den nationella strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Utskottet välkomnar detta arbete. I övrigt finner utskottet inte skäl att nu föreslå något initiativ från riksdagen med anledning av motion 2018/19:2229 (V) yrkande 6. Motionen avstyrks.

I motion 2018/19:2229 (V) yrkande 7 föreslås att regeringen bör tillsätta en större kartläggning och utredning om levnadsvillkor för personer med synnedsättning. Enligt utskottet är det självklart angeläget att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med alla typer av funktionsnedsättning. Utskottet är dock inte berett att föreslå något initiativ med anledning av motionsyrkandet. Motionsyrkandet avstyrks. Utskottet noterar i detta sammanhang rapporten Levnadsnivå bland synskadade från Synskadades Riksförbund i samarbete med Kantar Sifo.

Stöd till personer med funktionsnedsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förändringar i LSS och assistansersättningen, samhällsekonomiska konsekvenser av LSS, ersättningssystem för assistans i kommunerna, daglig verksamhet, stöd till föräldrar, kontroller m.m. och insatser för att möjliggöra politiskt engagemang.

Jämför reservation 5 (SD), 6 (KD), 7 (SD, KD), 8 (SD), 9 (SD), 10 (SD), 11 (C, L) och 12 (C, L) samt särskilt yttrande 1 (M, KD), 2 (C) och 3 (L).

Motionerna

Förändringar i LSS och assistansersättningen

I motion 2018/19:1414 av Lars Beckman (M) föreslås ett tillkännagivande om att värna LSS och rätten för den som har personlig assistans att välja utförare av assistansen.

I motion 2018/19:1666 av Marléne Lund Kopparklint (M) föreslås ett tillkännagivande om att se över förutsättningarna för att de som har behov av personlig assistans ska kunna behålla den insatsen i både skola och arbete för att bevara den personliga integriteten.

I motion 2018/19:2770 av Sofia Westergren (M) föreslås ett tillkännagivande om utförandet av den personliga assistansen. Motionären anför bl.a. att LSS behöver ses över och att dess grundintention måste återskapas.

I kommittémotion 2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att LSS behöver ses över, utvecklas och moderniseras. I kommittémotion 2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 37 föreslås ett likalydande tillkännagivande.

I kommittémotion 2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att de som kommit i kläm mellan olika direktiv och prejudicerande domar ska få sin sak prövad på nytt. Ett likalydande yrkande föreslås i kommittémotion 2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 38.

I kommittémotion 2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 5 föreslås vidare ett tillkännagivande om att verka för att regeringen ser över möjligheten att införa ett nytt system där inte alla personer med funktionsnedsättning måste ompröva sin assistansersättning efter två år. I yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheten till en översyn av de grundläggande behoven samt att dessa tydliggörs i lag.

I kommittémotion 2018/19:2444 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att se över hur personer med behov av avancerad vård i hemmet garanteras assistans. I yrkande 15 föreslås

ett tillkännagivande om att se över möjligheten att avskaffa tvåårsomprövningarna av assistansersättning för personer som har en oförändrad funktionsnedsättning sedan tidigare omprövning.

I motion 2018/19:2391 av Rickard Nordin (C) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen på hur de problem som uppkommer vid övergång från en ålder till en annan, i samband med LSS-lagstiftningen, ska kunna överbryggas.

I partimotion 2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 55 föreslås ett tillkännagivande om vikten av att skyndsamt fastställa en ändamålsenlig utformning av assistansersättningen. I yrkande 60 föreslås ett tillkännagivande om att införa statligt huvudmannaskap för assistansersättningen. I yrkande 62 föreslås ett tillkännagivande om att utreda förutsättningarna för att inkludera utövande av föräldraskap och arbete i de grundläggande behoven.

I partimotion 2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att skyndsamt lägga fram förslag om de förtydliganden som behövs för att assistans ska kunna beviljas utifrån behov av hjälp med egenvård eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper. I yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om tilläggsdirektiv till LSS-utredningen. Utredningen behöver enligt motionärerna få nya direktiv och mer tid på sig för att kunna ta fram långsiktigt hållbara förslag som moderniserar LSS och samtidigt återupprättar LSS och personlig assistans till den frihetsreform det en gång var tänkt att vara.

I motion 2018/19:2101 av Marlene Burwick (S) föreslås ett tillkännagivande om att verka för att rätten till sexuell hälsa ska synliggöras i den framtida LSS-lagstiftningen. För att nå målet om goda levnadsvillkor med allt vad det innebär oavsett var i landet man bor bör lagstiftningen, enligt motionären, synliggöra detta livsområde.

I motion 2018/19:2102 av Marlene Burwick (S) föreslås ett tillkännagivande om att verka för att boendestöd blir en egen boendeinsats inom ramen för LSS.

I motion 2018/19:2132 av Petter Löberg (S) föreslås ett tillkännagivande om LSS. Motionären anför bl.a. att regeringen noga bör följa utvecklingen på LSS-området samt verka för att de rättigheter som getts dem med funktionsvariation inte inskränks.

I motion 2018/19:2134 av Lars Mejern Larsson och Gunilla Svantorp (båda S) föreslås ett tillkännagivande om att intentionerna bakom LSS-lagstiftningen ska gälla.

I kommittémotion 2018/19:2308 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om stöd till kommunerna att bistå personer som fått avslag på assistansersättning. Motionärerna vill tillföra betydande medel för att ge större utrymme för kommuner att bistå de personer som fått avslag på assistansersättning, men som fortfarande är i behov av stora insatser. Detta i avvaktan på att ny lagstiftning kommer på plats, vilket är brådskande. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om sondmatning och andning.

Motionärerna anför att frågan om att sondmatning och andning måste ses som grundläggande behov och måste få en lösning snarast.

Samhällsekonomiska konsekvenser av LSS

I kommittémotion 2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att utreda de samhällsekonomiska effekterna av insatserna med LSS och titta på vilka konsekvenserna är för andra stödsystem. I kommittémotion 2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 39 föreslås ett likalydande tillkännagivande. Motionärerna anför att assistansen kan ersätta andra insatser med tillhörande kostnader, vilket gör att man inte generellt kan tala om att ett ökat antal timmar inom LSS är kopplat till en kostnadsökning, utan man måste se det ur ett helhetsperspektiv.

I partimotion 2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 59 föreslås ett tillkännagivande om en översyn av samhällsekonomiska konsekvenser av beviljande eller nekande av insatser inom LSS. Denna kartläggning bör enligt motionärerna titta på konsekvenserna för andra stödsystem för den enskilde och för dennes anhöriga vid beviljande eller avslag av insatser inom LSS samt hur det för den enskilde och dennes anhöriga påverkar arbetskraftsdeltagandet.

Ersättningssystem för assistans i kommunerna

I kommittémotion 2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 18 föreslås ett tillkännagivande om att se över ersättningssystemet för assistans ute i kommunerna så att det blir lika i hela landet och ligger i nivå med Försäkringskassans lägstanivå.

Daglig verksamhet

I kommittémotion 2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om att se över hur reglerna för daglig verksamhet kan bli mer flexibla.

Stöd till föräldrar

I kommittémotion 2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 40 föreslås ett tillkännagivande om ett likvärdigt och utökat anhörigstöd i hela landet. Motionärerna anför bl.a. att föräldrar till barn med funktionsnedsättning kan behöva få avlastning och stöd i bland för att orka med. Den service och det anhörigstöd som ges ska vara lika i hela landet. I yrkande 41 föreslås ett tillkännagivande om att verka för ett införande av en samordnande funktion för familjer med ett eller flera barn med funktionsnedsättning eller särskilda behov. I kommittémotion 2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 7 och 8 föreslås likalydande tillkännagivanden.

Kontroller m.m.

I motion 2018/19:1735 av Edward Riedl (M) föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att skärpa kontrollerna i fråga om assistansersättning. Motionären anför att det finns anledning att undersöka huruvida alla utbetalningar från Försäkringskassan sker på ett korrekt sätt.

I motion 2018/19:1951 av Lotta Olsson (M) föreslås ett tillkännagivande om att beviljande av medel för personlig assistans bör kunna överklagas till en person med högre omvårdnadskompetens eller medicinsk kompetens. Motionären anför att kompetensen hos dem som beviljar ersättningarna behöver förbättras för att säkra kvaliteten för dem som har rätt till assistansersättning och för att säkra att reformen inte överutnyttjas.

I partimotion 2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om att underlätta myndighetssamverkan för att upptäcka oseriösa assistansanordnare.

Insatser för att möjliggöra politiskt engagemang

I partimotion 2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att förtydliga regelverken så att insatser som färdtjänst, ledsagning och assistans ges för att möjliggöra politiskt engagemang.

Gällande rätt och viss rättspraxis

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Personkretsen i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, framgår av 1 § och utgörs av tre grupper:

1. personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
2. personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder orsakad av yttre våld eller kroppslig sjukdom
3. personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och orsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

De tio insatser som enligt 9 § LSS kan beviljas är:

1. rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder
2. biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken (SFB)
3. ledsagarservice
4. biträde av kontaktperson

5. avlösarservice i hemmet
6. korttidsvistelse utanför det egna hemmet
7. korttidstillsyn för skolungdomar över tolv år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov
8. boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet
9. bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna
10. daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig.

Personer som anges i 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Personer som anges i 1 § 1 och 2 har, under samma förutsättningar, även rätt till insatser enligt 9 § 10 (7 § första stycket).

Landstingen ansvarar för insatser enligt punkt 1 och kommunerna för insatser enligt punkterna 2–10, allt under förutsättning att något annat inte avtalats (2 §).

Verksamheten ska vara av god kvalitet och bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Den ska vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras (6 § första stycket).

När åtgärder rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas (6 a §).

Personlig assistans

I 9 a § LSS första stycket anges att med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov).

I andra stycket anges att den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov även har rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Personlig assistans för andra personliga behov avser även

1. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är fråga om tillsyn (väntetid)
2. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent i stället behöver finnas till förfogande på annan plats i väntan på att den enskilde behöver hjälp (beredskap)

3. tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet utanför den enskildes hem på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå.

Assistansersättning

Assistansersättningen regleras i 51 kap. SFB. En försäkrad som omfattas av 1 § LSS kan för sin dagliga livsföring få assistansersättning för kostnader för sådan personlig assistans som avses i 9 a § samma lag (51 kap. 2 § första stycket SFB). För rätt till assistansersättning krävs att den försäkrade behöver personlig assistans i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan för sådana grundläggande behov som avses i 9 a § LSS.

Enligt 51 kap. 5 § lämnas assistansersättning inte för sjukvårdande insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

När behovet av personlig assistans bedöms för ett barn ska det bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter (51 kap. 6 § första stycket SFB).

Assistansersättning lämnas med ett särskilt angett belopp per timme. Det eller de belopp som assistansersättning lämnas med ska bestämmas för varje år som schablonbelopp som beräknas med ledning av de uppskattade kostnaderna för att få assistans (51 kap. 11 § första stycket).

Rätten till assistansersättning ska omprövas i den utsträckning som denna rätt har minskat i omfattning på grund av väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den försäkrade (51 kap. 12 § SFB).

Det följer av 51 kap. 22 § SFB att för den som har beviljats assistansersättning ska den kommun som enligt LSS har ansvar för insatser åt den försäkrade ersätta kostnaderna för de första 20 assistanstimmarna per vecka.

Socialtjänstlagen (2001:453)

Av 5 kap. 7 § socialtjänstlagen framgår att socialnämnden ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden ska även medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Av 5 kap. 8 § framgår att socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor med fysiska och psykiska funktionshinder samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på dessa områden. Kommunen ska planera sina insatser för människor med fysiska och psykiska funktionshinder. I planeringen ska kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer. Vidare ska kommunen ingå en överenskommelse med landstinget om ett samarbete i fråga om personer med psykisk funktionsnedsättning. Om det är möjligt bör organisationer som

företräder dessa personer eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen (5 kap 8 a §).

Högsta förvaltningsrättens domar

I en dom från 2009 (RÅ 2009 ref. 57) uttalade Regeringsrätten att när det gäller tillämpningsområdet för insatsen personlig assistans har det betonats i lagens förarbeten att det är fråga om hjälp eller stöd av mycket privat karaktär och att insatsen ska vara förbehållen situationer av krävande eller på annat sätt komplicerad natur, i regel av mycket personligt slag. Det torde således inte vara alla praktiska hjälpbehov med t.ex. påklädning eller måltider som har avsetts. Propositionsuttalandena tyder enligt Regeringsrättens mening närmast på att vad lagstiftaren främst åsyftat är sådana hjälpbehov som uppfattas som mycket privata och känsliga för den personliga integriteten och där den funktionshindrade måste anses ha ett särskilt intresse av att kunna bestämma vem som ska ge sådan hjälp och hur den ska ges. Det är inte all hjälp med t.ex. måltider eller påklädning som kan anses vara av detta kvalificerade slag. Detta bör beaktas vid tolkningen av vad som ska anses omfattat av hjälp med de grundläggande behoven enligt 9 a § LSS.

I en dom från 2012 (HFD 2012 ref. 41) uttalade Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) att insatser som åvilar sjukvårdshuvudmännen ligger utanför socialtjänstlagens (2001:453), förkortad SoL, och därmed LSS tillämpningsområde, låt vara att kommunens yttersta ansvar gör att kommunen undantagsvis kan behöva gripa in i avvaktan på ansvarig huvudmans åtgärder (se t.ex. HFD 2011 not. 92). Detta medför enligt HFD:s mening att behov av sjukvårdande insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)[1] principiellt inte kan beaktas vid bedömningen av om rätt föreligger till personlig assistans enligt LSS (jfr även 51 kap. 5 § SFB). Sådana behov kan sålunda inte räknas till de grundläggande behoven. En annan sak är att sjukvårdande insatser i form av s.k. egenvård kan berättiga till personlig assistans för andra personliga behov i de fall där det konstateras att den enskilde redan har rätt till personlig assistans för att tillgodose sina grundläggande behov (jfr SOU 2012:6 s. 124 och 299).

Vidare uttalade HFD i en dom från 2015 (HFD 2015 ref. 46) att ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade” måste förstås på det sättet att det uteslutande tar sikte på personer med psykiska funktionshinder.

Slutligen uttalade HFD i en dom från april 2018 (HFD 2018 ref. 21) att egenvård som avser något av de grundläggande behov som anges i 9 a § första stycket lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade kan – om den hjälp som behövs är av tillräckligt integritetskänslig karaktär – ge rätt till insatsen personlig assistans och även ligga till grund för prövningen av rätten

[1] Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) trädde i kraft den 1 april 2017 (prop. 2016/17:43, bet. 2016/17:SoU5, rskr. 2016/17:141).

till assistansersättning. Sondmatning ska betraktas som intag av en måltid och utgör därmed ett grundläggande behov. HFD anförde bl.a. följande (s. 5–7):

> De grundläggande behoven anges uttömmande i 9 a § första stycket LSS. Dessa är personlig hygien, intagande av måltider, av- och påklädnad, kommunikation med andra och annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade.
>
> Sistnämnda behov förutsätter dessutom att den som behöver hjälpen har en psykisk funktionsnedsättning (HFD 2015 ref. 46).
>
> Frågan är om sondmatning, dvs. näringstillförsel på artificiell väg, kan anses ingå i begreppet måltid.
>
> I förarbetena till lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade har inte preciserats vad som ryms i begreppet måltid. Avgörande bör enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening vara att kroppen tillförs den näring som behövs. På vilket vis näringen intas bör inte vara utslagsgivande. Även andra sätt att tillgodose en persons näringsbehov än att föra mat till munnen bör alltså kunna innefattas i begreppet måltid. Högsta förvaltningsdomstolen anser att sondmatning bör likställas med måltid i den mening som avses i 9 a § första stycket LSS.
>
> På samma sätt som vid övriga grundläggande behov uppkommer därmed frågan hur det aktuella behovet ska avgränsas. Enligt Högsta förvaltningsdomstolen bör själva näringstillförseln – från påkoppling av sondslang till urkoppling av denna – innefattas i begreppet måltid, medan förberedelser och efterarbete, t.ex. rengöring av sondsprutan, faller utanför. Det sagda innebär att begreppet måltid såvitt avser sondmatning får anses omfatta samtliga moment av näringstillförseln. Huruvida olika moment av sondmatningen är integritetskänsliga eller inte saknar betydelse. Det är däremot en fråga som ska vägas in vid bedömningen av om rätt till assistans föreligger.
>
> Näringstillförsel i form av sondmatning ingår således i begreppet måltid och är alltså ett grundläggande behov. I vilken utsträckning hjälp med ett grundläggande behov berättigar till insatsen personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade är en annan fråga. Detta beror på om hjälpen, i sin helhet eller delvis, är av tillräckligt kvalificerat slag, dvs. om den är av tillräckligt privat karaktär. Insatsen personlig assistans är nämligen förbehållen situationer av krävande eller på annat sätt komplicerad natur, i regel av mycket personligt slag (RÅ 2009 ref. 57 och prop. 1992/93:159 s. 64 och 174 f.). Det behöver således inte vara så att all hjälp med ett grundläggande behov är av denna integritetskänsliga karaktär. Bedömningen av om hjälpen – helt, delvis eller inte alls – är av sådan natur att den bör beaktas får avgöras efter en individuell bedömning av förhållandena i det enskilda fallet.
>
> Sammanfattningsvis finner Högsta förvaltningsdomstolen att egenvård som avser något av de grundläggande behov som anges i 9 a § första stycket LSS kan beaktas inom ramen för bedömningen av hjälpbehovet. Sondmatning ska betraktas som intag av en måltid och utgör därmed ett grundläggande behov som kan – om den hjälp som erfordras är av tillräckligt integritetskänslig karaktär – ge rätt till insatsen personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. I den utsträckning sondmatningen berättigar till personlig assistans kan den också ligga till grund för prövningen av rätten till assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken.
>
> E.K:s sondmatning utgör således ett grundläggande behov. En bedömning av i vilken mån hennes sondmatning berättigar till assistansersättning krävs inte för att avgöra prejudikatfrågan. Högsta

förvaltningsdomstolen meddelar därför inte prövningstillstånd i målet i övrigt.

Bakgrund och pågående arbete

LSS-utredningen

Regeringen beslutade i maj 2016 om ett kommittédirektiv för en översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen (dir. 2016:40). Utredningen tog namnet Utredningen om en översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen (S 2016:03, LSS-utredningen).[2]

LSS-utredningen överlämnade sitt betänkande Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen (SOU 2018:88) den 10 januari 2019. Utredningen föreslår en ny lag: lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning. Lagen ska även i framtiden förkortas LSS. Utredningen föreslår att den nya lagen ska träda i kraft den 1 januari 2022.

Utredningen föreslår tre nya LSS-insatser:

– personligt stöd till barn
– personlig service och boendestöd
– förebyggande pedagogiskt stöd.

Utredningen föreslår bl.a. också att staten ska ha hela ansvaret för insatsen personlig assistans. Samma tre grupper som ingår i LSS s.k. personkrets ska finnas kvar.

Personligt stöd i det dagliga livet

Utredningens slutsats när det gäller insatsen personlig assistans är att denna insats även fortsättningsvis bör vara ett personligt utformat stöd som utmärks och avgränsas från andra insatser i LSS (s. 365 f.). Det ska ges i olika situationer – både komplicerade sådana av mycket personlig karaktär men också i andra situationer när den enskilde är i behov av stöd. Stödet ska också ges av ett begränsat antal personer.

Den som är över 16 år ska enligt utredningen ha rätt till personlig assistans om han eller hon på grund av stor och varaktig funktionsnedsättning behöver praktisk hjälp med sin personliga hygien, måltider, klä av och på sig, eller att kommunicera med andra. När det finns möjlighet att välja mellan hjälpmedel eller personlig assistans, genom stöd av en assistent måste den enskilde ha möjlighet att avgöra vilken form av stöd han eller hon vill ha.

Tillsyn för medicinsk problematik bör enligt utredningen inte vara ett behov som ger rätt till insatsen personlig assistans, men för den som har rätt till insatsen personlig assistans bör dock sådana åtgärder som hälso- och sjukvårdspersonal bedömer kan utföras som egenvård vara en del av insatsen.

Utredningen föreslår att den som har rätt till personlig assistans ska beviljas 15 timmar per vecka för andra personliga behov som avser dagligt liv i

[2] Se även direktiv 2017:92, 2017:120 och 2018:35.

hemmet, inköp, träning och fritidsaktiviteter i form av en schablon. För behov av ytterligare stöd för specifika aktiviteter ska tid beviljas utöver schablonen om 15 timmar. Beredskap ska inte vara en del av den personliga assistansen.

Stöd för vad som i dag anges som behov som förutsätter ingående kunskaper om den som får stödet, det s.k. femte grundläggande behovet, ska enligt utredningen inte vara en del av insatsen personlig assistans. Utredningen föreslår att den som är över 16 år och på grund av stor och varaktig psykisk funktionsnedsättning har behov av personligt stöd av ett begränsat antal personer som har ingående kunskaper om honom eller henne och funktionsnedsättningen ska ha rätt till insatsen förebyggande pedagogiskt stöd.

När det gäller personer över 65 år anser utredningen att nuvarande reglering bör ligga fast.

Personligt stöd till barn

Utredningen föreslår att den som inte har fyllt 16 år och på grund av stor och varaktig funktionsnedsättning behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra på grund av stora och varaktiga funktionsnedsättningar, på grund av psykisk funktionsnedsättning har behov av hjälp som förutsätter ingående kunskaper om honom eller henne, eller har behov av stöd för omvårdnad ska ha rätt till insatsen personligt stöd till barn (s. 413 f.).

Den nya insatsen, personligt stöd till barn, är i första hand avsedd för barn upp till 16 år som i dag får personlig assistans, antingen efter beslut av kommunen eller efter beslut om assistansersättning. Det gäller barn med omfattande omvårdnadsbehov under hela dygnet, eller stor del av dygnet, och som på grund av t.ex. hjärnskada, genetisk skada eller sjukdom har flera funktionsnedsättningar samtidigt. Det gäller också barn som har ett utåtagerande beteende med risk för att skada sig själv eller andra. Även mycket stora omvårdnadsbehov som i dag i stor utsträckning inte ger rätt till personlig assistans bör enligt utredningen kunna tillgodoses inom ramen för den föreslagna insatsen. Det gäller t.ex. vid behov av stöd på grund av medicinsk problematik som kan ges i form av egenvård. Sådana behov kan finnas t.ex. vid epilepsi eller andningssvårigheter eller för personer som har shunt eller behöver sondmatning.

Enligt utredningen har insatsen personligt stöd till barn till syfte att säkerställa att barn med stora behov av omvårdnad och stöd får hjälp i hemmet, och därigenom kan bo kvar hemma, och kan delta i olika aktiviteter utanför hemmet. Samtidigt ska insatsen också utgöra ett stöd till föräldrar och syskon genom att bidra till ett fungerande vardagsliv för hela familjen. Det innebär exempelvis att stödet också ska möjliggöra för föräldrar att kombinera förvärvsarbete med omvårdnaden om det funktionsnedsatta barnet. När det gäller utförandet bör utgångspunkten vara det stöd som personlig assistans ger, dvs. det ska vara ett litet antal personer som arbetar hos barnet och familjen måste få inflytande över vem som anställs. Det ska vara personer med adekvat utbildning som ger stöd och omvårdnad. När det är fråga om stora

omvårdnadsbehov kan hälso- och sjukvårdsutbildad personal ha den kompetens som behövs för att ge ett bra stöd.

Utredningen anser att avlösarservice fyller en viktig funktion för anhöriga. Insatsen ska enligt utredningen finnas kvar och heta ”avlösarservice” – inte ”avlösarservice i hemmet”. Korttidstillsyn före och efter skolan föreslås kallas ”förlängd utbildning i fritidshem”.

Personlig service och boendestöd

Personlig service och boendestöd ska enligt utredningen införas som en ny insats i LSS (s. 226). Den som har behov av stöd i den dagliga livsföringen i annan bostad än en bostad med särskild service ska ha rätt till insatsen som kan avse praktisk hjälp i hemmet, motivationsåtgärder, ledsagning, stöd vid föräldraskap och annat motsvarande stöd som den enskilde har behov av för sin dagliga livsföring. Även den som bor i en bostad med särskild service ska ha rätt till insatsen i den utsträckning behovet inte tillgodoses genom stöd i bostaden.

Utredningen föreslår att insatsen personlig service och boendestöd ska omfatta det som i dag ingår i insatsen ledsagarservice, och någon särskild insats för enbart ledsagarservice ska därför inte längre finnas i LSS (s. 275).

Förebyggande pedagogiskt stöd

Utredningen föreslår att den som är över 16 år och som på grund av stor och varaktig psykisk funktionsnedsättning har behov av personligt stöd av ett begränsat antal personer som har ingående kunskaper om honom eller henne och funktionsnedsättningen ska ha rätt till insatsen förebyggande pedagogiskt stöd (s. 409).

Förebyggande pedagogiskt stöd bör endast vara till för dem med ett stort behov av sådant sammanhållet stöd av ett begränsat antal personer. De som i dag får rätt till assistansersättning med hänsyn till behovet av annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den enskilde är den främsta målgruppen.

Ansvarsfördelningen mellan stat och kommun

Utredningens utgångspunkt är att stöd enligt LSS, i likhet med andra välfärdstjänster, ska vara en kommunal uppgift (s. 444 f.). Dagens delade huvudmannaskap för personlig assistans medför problem och det bör därför framöver endast vara en huvudman för insatsen, kommunen. Mot bakgrund av de särskilda förutsättningar som gäller för personlig assistans med bl.a. de höga kostnader och den oro som detta skapar hos personer i behov av stöd, anordnare av assistans och kommunsektorn föreslår utredningen, trots den principiella utgångspunkten att stöd enligt LSS är en kommunal uppgift, att personlig assistans ska vara ett statligt ansvar. Staten ska ansvara för den personliga assistansen, som även i fortsättningen ska utgöras av assistansersättning, inom ramen för förmånerna i socialförsäkringsbalken. Om den enskilde begär det ska kommunen svara för utförandet av personlig assistans.

Daglig verksamhet

Daglig verksamhet är enligt utredningen en insats som för många skapar en meningsfull sysselsättning och ett vardagligt sammanhang (s. 303 f.). Den kan i högre grad än i dag bidra till personlig utveckling och möjligheter att förvärva och upprätthålla förmågor utifrån egna förutsättningar och önskemål. Utredningen föreslår därför att den som beviljas daglig verksamhet ska ha rätt till en inledande kartläggning för att fastställa hur insatsen bäst kan anpassas och utformas utifrån de individuella behoven.

När det gäller dem som står längst från arbetsmarknaden bör kunskapsunderlag tas fram med sikte på åtgärder för ökade möjligheter såväl till att förvärva och bibehålla förmågor som till delaktighet i samhället.

Vidare anser utredningen att en översyn av insatsen bör genomföras med utgångspunkt från en kartläggning av förhållandet mellan daglig verksamhet och arbetsmarknads- och utbildningsområdena. Översynen bör bl.a. avse frågan om de ekonomiska och organisatoriska förutsättningarna för att på olika sätt möjliggöra en övergång till arbete eller studier i kombination med deltagande i daglig verksamhet.

LSS-utredningens betänkande bereds inom Regeringskansliet.

Översyn av assistansersättningens utveckling och framväxten av marknaden för anordnare av personlig assistans

Socialdepartementet gav i april 2017 en utredare i uppdrag att göra en översyn av assistansersättningens utveckling och framväxten av marknaden för anordnare av personlig assistans (S2017/02127/FST). I uppdraget ingick att

- analysera sambandet mellan vinstutvecklingen, timutveckling i assistansersättningen och utvecklingen av assistansmarknaden
- analysera diskrepansen mellan uppskattad brottslighet respektive misstänkta brott som identifieras av Försäkringskassan och brott som leder till lagföring
- föra dialog med relevanta aktörer
- vid behov lämna förslag på åtgärder.

Uppdraget redovisades i promemorian Personlig assistans – Analys av en kvasimarknad och dess brottslighet i januari 2018 (S2018/00301/FST). Enligt promemorian är risken för brottslighet inom assistansmarknaden fortsatt stor. Risken för fusk är särskilt hög när anhöriga utför assistans. Utredningen konstaterar att en uppräkning av schablonen under senare år har lett till minskade vinster för områdets aktörer. Utredningen visar att det som främst förklarar vinstnivån är anordnarnas personalkostnader. Oseriösa företag med löner och sociala förmåner som är lägre än gällande kollektivavtal har med den schablonersättning som betalas ut fått en konkurrensfördel mot andra. Utredningen föreslår bl.a. att detta skulle kunna rättas till genom att man differentierar schablonersättningen. Utredarens förslag har lämnats till LSS-utredningen.

Utredningen om organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet mot välfärden

Utredningen om organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet mot välfärden (Ju 2015:10) har haft i uppdrag att göra en översyn av välfärdsstatens förmåga att stå emot organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet. (dir. 2015:96). Uppdraget redovisades i betänkandet Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra (SOU 2017:37) i maj 2017. Syftet har varit att identifiera risker i välfärdssystemen och andra närliggande skattefinansierade eller skattesubventionerade system för att därigenom kunna säkerställa en korrekt användning av offentliga medel samt effektivt förebygga och beivra brottslighet av detta slag. Kartläggningen omfattar brottslighet som riktas mot flera olika utbetalande aktörer. Dessa är Arbetsförmedlingen, arbetslöshetskassor, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, kommuner, länsstyrelser, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Utredningen anser att det i dag finns otillräckliga förutsättningar för myndigheter att bekämpa välfärdsbrottsligheten och att det förekommer felaktiga uppgifter i register som ligger till grund för utbetalningar. Utredningen har även kommit fram till att myndigheter inte har tillräckliga möjligheter att kontrollera om inrapporterade uppgifter är korrekta. I betänkandet föreslår utredaren bl.a. att myndigheternas möjligheter till informationsutbyte utökas och att en ny enhet för utredning av bidragsbrott inrättas hos Försäkringskassan.

Regeringen har vidtagit åtgärder med anledning av utredningens förslag (www.regeringen.se/artiklar/2018/07/atgarder-mot-valfardsbrottslighet/).

Bland annat har en särskild utredare fått i uppdrag (dir. 2018:50) att undersöka hur en samordnande funktion för statliga utbetalningar från välfärdssystemen kan bidra till att öka möjligheterna att förhindra felaktiga utbetalningar, effektivisera utbetalningsprocesser och förbättra servicen till medborgarna. Utredaren ska föreslå hur en sådan funktion kan utformas och organiseras. Uppdraget ska redovisas senast den 29 maj 2020.

Vidare har Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten fått i uppdrag att kartlägga hur utredningar av bidragsbrott bedrivs i dag, analysera hur handläggningen kan förbättras och effektiviseras samt vidta lämpliga åtgärder i syfte att uppnå en ökad uppklaring. En slutredovisning ska ske senast den 19 oktober 2020.

Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen

Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (Fi 2016:07) har i uppdrag att motverka överutnyttjande av och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och andra närliggande skattefinansierade eller skattesubventionerade system. Delegationen ska genom sitt arbete bidra till att de resurser som fördelas genom dessa system endast kommer dem till del som resurserna är avsedda för. En slutredovisning av uppdraget ska lämnas senast den 1 december 2019 (dir. 2016:60).

Försäkringskassan

Försäkringskassan fick i 2017 års regleringsbrev i uppdrag att analysera in- och utflödet av assistansmottagare samt konsekvenserna av två domar i Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2012 ref. 41 och HFD 2015 ref. 46). Domarna har förtydligat att vissa hjälpbehov inte längre kan ingå i de grundläggande behov som ger rätt till assistansersättning. Uppdraget redovisades i december 2017 (Socialförsäkringsrapport 2017:14). I rapporten konstateras bl.a. att både inflödet och utflödet har påverkats mer än vad som är förväntat enbart utifrån de två domarna. Enligt Försäkringskassans bedömning har 38 personer av de 188 som fick indragen ersättning 2016, fått det på grund av aktuella domar. Övriga indrag beror på att hjälpbehovet har förändrats, att en annan huvudman helt eller delvis numera täcker hjälpbehoven. Vidare sägs (s. 8):

> I regleringsbrevet till Försäkringskassan har regeringen i flera år uttryckt att vårt arbete med assistansersättningen ska präglas av en hög kvalitet och rättssäkerhet så att rätt person ska få rätt ersättning. De senaste åren har vi arbetat med att utveckla kvaliteten i handläggningen, bland annat utifrån en handlingsplan med 21 punkter som togs fram inom ramen för ett strategiskt initiativ för assistansersättningen under hösten 2015. Bland annat begär Försäkringskassan numera in mer omfattande medicinska underlag. Handlingsplanen handlar om att vi ska organisera och administrera assistansersättningen på ett mer ändamålsenligt sätt samt förbättra utredningarna av rätten till assistansersättning.
>
> Vi har även gjort förtydliganden som specifikt gäller det grundläggande behovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskap, bland annat utifrån ett antal kammarrättsdomar. Tidigare uppföljningar har visat på kvalitetsbrister i tillämpningen och för att komma tillrätta med problemen har Försäkringskassan förtydligat hur behovet ska bedömas. I rapporten framgår att utredningarna, som en följd, numera är mer noggranna och enhetliga än tidigare. Även det har sannolikt medfört mer korrekta och rättssäkra bedömningar av rätten till assistansersättning.

Av regleringsbrevet för budgetåret 2018 framgår att Försäkringskassans arbete med assistansersättning ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet så att rätt person får rätt ersättning, såväl flickor och pojkar som kvinnor och män. Besluten ska vara likvärdiga över hela landet. Försäkringskassan ska verka för att utredningar, försäkringsmedicinska utredningar och läkarutlåtanden håller hög kvalitet. Försäkringskassan ska även säkerställa en god kontroll för att motverka överutnyttjande och brottsligt nyttjande med ett särskilt fokus på den ökande timutvecklingen. Försäkringskassan ska redovisa måluppfyllelsen och genomförda insatser för att uppnå målet.

Socialstyrelsen

I regleringsbrevet för 2017 fick Socialstyrelsen i uppdrag att utreda konsekvenserna av de domar från Högsta förvaltningsdomstolen som rör det s.k. femte grundläggande behovet ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade”. I uppdraget ingick att analysera hur domarna påverkat kommunernas beviljanden av insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och

socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL. I uppdraget ingick också att analysera domarnas konsekvenser för brukare med personlig assistans. Uppdraget rapporterades i december 2017 i rapporten Konsekvenser av domar om det femte grundläggande behovet – En analys av hur kommuner och brukare påverkas. Socialstyrelsen konstaterar bl.a. följande i rapportens sammanfattning:

> Domarna från Högsta förvaltningsdomstolen har fått direkta konsekvenser för både kommuner och brukare med personlig assistans. Möjligheten att få personlig assistans för det femte grundläggande behovet har begränsats för den som inte har en psykisk funktionsnedsättning, för den som behöver hjälp med egenvård och för den som behöver hjälp av någon med ingående kunskap om honom eller henne där koppling saknas till övriga grundläggande behov. Vilken omfattning konsekvenserna kommer att få på sikt är för tidigt att säga, eftersom dessa ännu inte syns fullt ut.
>
> Konsekvenserna har inneburit att en grupp personer som tidigare har haft personlig assistans har fått den indragen. Andra har fått avslag på ansökan eller har avstått från att ansöka om personlig assistans på grund av det ändrade rättsläge som domarna har fört med sig.
>
> De personer som får sin personliga assistans indragen på grund av tillämpning av domarna har som regel stora behov av hjälp. När assistansen dras in på grund av ändrad rättspraxis är behovet av hjälp oförändrat och det behöver då tillgodoses på annat sätt.
>
> De personer som har fått sin assistansersättning indragen eller som har fått avslag på ansökan om assistansersättning har i de flesta fall fått insatser av kommunerna istället. Det har lett till att kommunerna får ta ett större ansvar än tidigare.
>
> Även personer som har fått sin personliga assistans från kommunen indragen eller som har fått avslag på ansökan om sådan assistans har fått andra insatser från kommunen i relativt hög utsträckning.
>
> I många fall beviljas dock mer begränsade alternativa insatser med andra syften än att tillgodose den enskildes samtliga hjälpbehov, exempelvis avlastningsinsatser för närstående. Det gör att de enskildas behov inte tillgodoses i samma utsträckning som när de hade eller kunde ha fått personlig assistans. I vissa fall beviljas inga insatser alls.
>
> En konsekvens av domarna är att närstående får ta ett större ansvar än tidigare för att tillgodose behov av stöd, omvårdnad och tillsyn.
>
> De behov av hjälp som tidigare berättigat till personlig assistans för det femte grundläggande behovet är svåra att tillgodose med andra insatser än personlig assistans, eftersom det handlar om behov av hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den enskilde och hjälpen behöver ges av ett begränsat antal personer. Sådan hjälp är svårare att tillhandahålla inom ramen för andra insatser enligt LSS och SoL.
>
> Personlig assistans är även en unik insats i den bemärkelsen att den möjliggör för en enskild med stora hjälpbehov att bo hemma, få stöd av ett begränsat antal personer och själv bestämma över var och när hjälpen ska ges. Domarna får därför konsekvenser för möjligheten till delaktighet och självbestämmande även för de som får andra insatser enligt LSS och SoL istället för personlig assistans.
>
> Domarna om det femte grundläggande behovet har fått konsekvenser för barn med funktionsnedsättning, särskilt vad gäller barn med stora behov av hjälp med egenvård. I den grupp som har påverkats av domarna är barnen överrepresenterade. Det är svårt för kommunerna att hitta insatser för barn som kan tillgodose de behov som tidigare tillgodosågs genom personlig assistans. Närmare hälften av de barn som inte får

personlig assistans på grund av domarna får istället avlösarservice, vars syfte är avlastning av närstående, och insatsen ger barnet sämre möjlighet till självständighet och delaktighet än vid personlig assistans. Domarna har också till viss del inneburit ökad vistelse utanför föräldrahemmet för barn med funktionsnedsättning.

På sikt riskerar domarna att få konsekvenser för barns möjlighet att växa upp i föräldrahemmet om föräldrar och barn inte får tillräckligt stöd för att möjliggöra ett liv hemma för barnet. Det finns även en risk för att fler vuxna på sikt behöver bo i särskilda boendeformer med kontinuerlig tillgång till personal.

I regleringsbrevet för 2018 fick Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp hur principen om barnets bästa tillvaratas i bedömningar, beslut och planering av insats enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Barnkonventionens genomslag har kartlagts av Barnrättighetsutredningen (SOU 2016:19) och Inspektionen för vård och omsorg 2016. Av kartläggningarna framgår att barnperspektivet inte uppfylls i tillräcklig utsträckning. Socialstyrelsen ska utifrån kartläggningarna analysera vilka eventuella hinder som finns för uppfyllandet av barnperspektivet enligt barnkonventionen. Vid avgörande om huruvida principen om barnets bästa har uppfyllts, ska Socialstyrelsen beakta om barnets rätt att få information och att uttrycka sin åsikt har tillgodosetts. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet den 28 februari 2019.

Regeringsförklaringen den 21 januari 2019

Statsminister Stefan Löfven anförde bl.a. följande i regeringsförklaringen den 21 januari 2019 (prot. 2018/19:40):

Möjligheter till jobb, ett gott liv och en meningsfull fritid förbättras för alla med olika former av funktionsnedsättning. Rätten till assistans för egenvård, andning och sondmatning ska återställas. Definitionen av normalt föräldraansvar smalnas av. Rätten till assistans för behov av tillsyn stärks. Frågan om huvudmannaskapet för den personliga assistansen utreds.

Den som har rätt till personlig assistans ska få det.

Svar på interpellation

Den 1 februari 2019 besvarade socialminister Lena Hallengren (S) en interpellation om andning och sondmatning som grundläggande behov (ip. 2018/19:3). Socialministern anförde bl.a. följande.

Anf. 19
Pia Steensland har frågat mig vilka åtgärder som har vidtagits för att skyndsamt säkerställa att andning och sondmatning ska anses vara grundläggande behov.

Jag vill inledningsvis betona att jag har förståelse för den påfrestande situation som uppstår för anhöriga, föräldrar och syskon när barn föds med stora funktionsnedsättningar och har stora behov som behöver tillgodoses.

Situationen är förstås densamma för personer i vuxen ålder som har stora och varaktiga funktionsnedsättningar. Jag vill tydliggöra att LSS och assistansreformen på ett avgörande sätt har förbättrat levnadsvillkoren och

ökat självbestämmandet för flickor, pojkar, kvinnor och män med omfattande funktionsnedsättningar. Det är dock mer än 20 år sedan lagen trädde i kraft, och den utveckling som skett på området har i många fall varit svår att förutse.

Det är regeringens ansvar att följa upp vad utvecklingen innebär innan åtgärder vidtas. Det var därför regeringen gav en rad uppdrag till Inspektionen för socialförsäkringen, Socialstyrelsen och Försäkringskassan i syfte att få en bättre bild av rättsutvecklingens konsekvenser för assistansberättigade. Utifrån dessa underlag och i väntan på LSS-utredningens förslag vidtog regeringen åtgärder genom att stoppa tvåårsomprövningarna för assistansersättningen med syftet att skydda assistansberättigade från kommande eventuella praxisförändringar på området.

LSS-utredningen, som fick uppdraget att göra en översyn av insatserna enligt LSS och assistansersättningen, är nu lämnad till regeringen. I betänkandet har frågan om barns i många fall stora omvårdnadsbehov, där hjälp behövs hela dygnet, uppmärksammats.

Även i rapporterna från Försäkringskassan och Socialstyrelsen framgår att den ändrade rättstillämpningen i LSS fått konsekvenser för dem som behöver hjälp med andning och sondmatning.

Jag är enig med Pia Steensland om att den situation som uppstått, där barn och vuxna inte får hjälp med andning och sondmatning med stöd av bestämmelser i LSS, behöver åtgärdas. Genom de uppdrag som har getts till Försäkringskassan, Socialstyrelsen och LSS-utredningen i syfte att bland annat följa praxisutvecklingen har regeringen fått del av underlag som fördjupat kunskaperna inom området.

I enlighet med januariavtalet ska rätten till assistans för egenvård, inklusive andning och sondmatning, återställas. Jag står således fast vid vad jag tidigare uttalat om att regeringen skyndsamt kommer att påbörja det arbete som riksdagen gett oss i uppdrag att göra. Det arbetet pågår nu.

I debatten anförde socialministern även bl.a. att det finns en utmaning i LSS-frågan i sin helhet och när det gäller den personliga assistansen. Både barn och vuxna ska enligt ministern känna den trygghet som man har rätt att känna vid stora och omfattande funktionsnedsättningar. Socialministern anförde vidare att regeringen nu tittar på den utredning som nyligen har lämnats till övergångsregeringen för att se hur den ska hanteras.

Svar på skriftlig fråga

Den 27 februari 2019 besvarade socialminister Lena Hallengren (S) en skriftlig fråga om personlig assistans (fr. 2018/19:188). Socialministern anförde följande:

Lars Beckman har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta under 2019 för att säkerställa att de personer som har rätt att leva sitt eget liv även som funktionsnedsatt får behålla sin personliga assistans?

LSS infördes som en rättighetslag 1994 och idag är det drygt 72 000 personer som beviljats en eller flera LSS insatser. Totalt är det 19 400 som har personlig assistans varav 14 500 är beviljade statlig assistansersättning. Det visar på bredden av denna reform som funnits i över 25 år och som på ett avgörande sätt förbättrat levnadsvillkoren och ökat självbestämmandet för flickor, pojkar, kvinnor och män med omfattande funktionsnedsättningar. Genom att LSS är en rättighetslag är det också en garant för

att personer med funktionsnedsättning som tillhör någon av personkretsarna ska få det stöd och hjälp som de har behov av. Jag har sagt det tidigare och står fast vid att denna reform ska värnas därför att den skapar möjligheter till delaktighet i samhällslivet.

Men LSS-lagstiftningen behöver också moderniseras för att bättre anpassas till den situation som finns i dag och bli mer trygg och förutsägbar. Det arbetet är påbörjat. Regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna har med den sakpolitiska överenskommelsen enats om att vi ska förbättra möjligheter till jobb, ett gott liv och en meningsfull fritid för alla med olika former av funktionsnedsättning och preciserat ett antal åtgärdsförslag som ska genomföras under mandatperioden.

Ett första steg är redan taget genom att vi remitterat förslaget om att hjälp med andning och sondmatning ska utgöra sådana grundläggande behov som kan ge rätt till personlig assistans enligt LSS. Det är ett förslag som kan träda i kraft i sommar.

Därutöver kommer jag, som jag inledningsvis nämnde, återkomma om de förslag som ingår i överenskommelsen mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Behov av hjälp med andning och sondmatning

Den 21 februari 2019 remitterade regeringen promemorian Behov av hjälp med andning och sondmatning med förslag på ändringar i LSS (S2019/00767/FST). I promemorian föreslås att behov av hjälp med andning och sondmatning ska utgöra grundläggande behov som kan ge rätt till personlig assistans enligt LSS. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2019.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksmötet 2017/18

Motionsyrkanden om insatser enligt LSS, intentionerna med LSS, grundläggande behov, ersättning till kommunerna, daglig verksamhet m.m. behandlades av utskottet i betänkande 2017/18:SoU5 Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken. I betänkandet föreslog utskottet ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som innebär att alla personer med funktionsnedsättning som har beviljats en insats ska få möjlighet att välja utförare enligt ett tillkännagivande som riksdagen gjorde våren 2017. Övriga motionsyrkanden avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2017/18:40, rskr. 2017/18:86).

I betänkande 2017/18:SoU17 Vissa förslag om personlig assistans behandlade utskottet regeringens proposition 2017/18:78 Vissa förslag om personlig assistans och ett antal följdmotioner. Utskottet ställde sig bakom regeringens förslag till ändringar i SFB och LSS (rskr. 2017/18:164). De lagändringar som utskottet tillstyrkte innebär att tvåårsomprövningen av rätten till assistansersättning tas bort. Försäkringskassan ska vara skyldig att ompröva rätten till assistansersättning i den utsträckning som denna rätt har minskat i omfattning på grund av väsentligt ändrade förhållanden som är

hänförliga till den försäkrade. Vidare ska personlig assistans kunna beviljas för

1. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är fråga om tillsyn (väntetid)
2. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent i stället behöver finnas till förfogande på annan plats i väntan på att den enskilde behöver hjälp (beredskap)
3. tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet utanför den enskildes hem på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå.

Lagändringarna trädde i kraft den 1 april 2018.

I betänkande 2017/18:SoU34 Vissa förslag på assistansområdet behandlades regeringens proposition 2017/18:175 Vissa förslag på assistansområdet och två yrkanden i en följdmotion. Utskottet ställde sig bakom regeringens förslag till ändringar i SFB och LSS (rskr. 2017/18:274). De lagändringar som utskottet tillstyrkte innebär bl.a. att det i SFB ska införas bestämmelser som upplyser om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet och föreskrifter om att assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet ska betalas ut på annat sätt än månadsvis. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2018.

Under riksmötet behandlade utskottet även ett förslag till utskottsinitiativ från Kristdemokraterna. Förslaget, som inkom den 1 juni 2017, innebar att utskottet skulle ta ett initiativ om direktiv till en utredning om LSS (socialutskottets prot. 2016/17:44). Utskottet beslutade den 6 mars 2018 att inte ta något initiativ (socialutskottets prot. 2017/18:22). Ledamöterna från SD, C, V, L och KD reserverade sig mot detta beslut.

Riksmötet 2018/19

I betänkande 2018/19:SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med lagförslag som säkerställer att andning och sondmatning ska anses vara grundläggande behov enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (prot. 2018/19:34, rskr. 2018/19:111). Till anslaget 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning anvisade riksdagen 350 miljoner kronor mer än regeringen föreslagit i budgetpropositionen för 2019. Totalt anvisades ca 24,8 miljarder kronor för 2019 till anslaget 4:4.

Under riksmötet har utskottet även behandlat ett förslag till utskottsinitiativ från Kristdemokraterna angående LSS. Förslaget inkom den 11 oktober 2018. Ärendet är inte avslutat.

Utskottets ställningstagande

LSS och assistansreformen har genom åren på avgörande sätt förbättrat livskvaliteten och ökat självbestämmandet för många personer med svåra funktionsnedsättningar. Ytterst handlar LSS och assistansersättningen om att tillförsäkra personer med omfattande och varaktiga stödbehov insatser som de behöver för sitt dagliga liv. Det är av största vikt att den personliga assistansen och assistansersättningen präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet.

Under senare år har rättstillämpningen i LSS fått konsekvenser för brukare med personlig assistans. Det är därför värdefullt att bl.a. Socialstyrelsen och Försäkringskassan på regeringens uppdrag har följt upp rättsutvecklingens konsekvenser för assistansberättigade.

Vidare har LSS-utredningen nyligen lämnat sitt slutbetänkande till regeringen (SOU 2018:88). Utredningen har sett över assistansersättningen i socialförsäkringsbalken och delar av LSS. Syftet har bl.a. varit att få till stånd mer ändamålsenliga insatser i LSS. Lagstiftningen ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Utredningen har därför gjort en översyn av incitament och förutsättningar för val av personlig assistent och tittat på nödvändiga förändringar i regelverket och hur kvalitet och träffsäkerhet i övriga insatser i LSS kan förstärkas. Utskottet noterar att utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Utskottet kan vidare konstatera att regeringen den 21 februari 2019 remitterade en promemoria med förslag på ändringar i LSS. I promemorian föreslås att behov av hjälp med andning och sondmatning ska utgöra grundläggande behov som kan ge rätt till personlig assistans enligt LSS. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2019. Utskottet välkomnar detta förslag till lagändring.

I regeringsförklaringen den 21 januari 2019 anförde statsminister Stefan Löfven (S) även att definitionen av normalt föräldraansvar ska smalnas av, att rätten till assistans för behov av tillsyn ska stärkas och att frågan om huvudmannaskapet för den personliga assistansen ska utredas. Utskottet ser mycket positivt på detta.

Vidare kan utskottet konstatera att tvåårsomprövningen av rätten till assistansersättning togs bort den 1 april 2018. I stället ska Försäkringskassan vara skyldig att ompröva rätten till assistansersättning i den utsträckning som denna rätt har minskat i omfattning på grund av väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den försäkrade. I samband med lagändringen gjordes bedömningen att tvåårsomprövningarna kommer att återinföras tidigast när en reformerad assistanslagstiftning träder i kraft.

Mot bakgrund av det arbete som pågår på detta område anser utskottet inte att riksdagen nu bör ta några initiativ när det gäller förändringar i LSS och assistansersättningen. Motionerna 2018/19:856 (SD) yrkandena 1, 2, 5 och 6, 2018/19:1414 (M), 2018/19:1639 (SD) yrkandena 37 och 38, 2018/19:1666 (M), 2018/19:2053 (L) yrkandena 7 och 8, 2018/19:2101 (S), 2018/19:2102 (S), 2018/19:2132 (S), 2018/19:2134 (S), 2018/19:2308 (MP) yrkandena 1

och 2, 2018/19:2391 (C), 2018/19:2444 (C) yrkandena 14 och 15, 2018/19:2770 (M) och 2018/19:2989 (KD) yrkandena 55, 60 och 62 avstyrks.

Med hänsyn till den pågående översynen av LSS är utskottet inte berett att ta något initiativ med anledning av motionerna 2018/19:856 (SD) yrkande 3, 2018/19:1639 (SD) yrkande 39 och 2018/19:2989 (KD) yrkande 59. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet noterar vidare att LSS-utredningen bl.a. föreslår att personlig assistans bör vara ett statligt ansvar, och som nämnts ovan har regeringen aviserat att den avser att utreda huvudmannaskapet för den personliga assistansen. Mot bakgrund av pågående arbete är utskottet inte berett att ta något initiativ med anledning av motion 2018/19:856 (SD) yrkande 18. Motionsyrkandet avstyrks.

LSS-utredningen föreslår även förändringar i insatsen daglig verksamhet. Bland annat föreslår utredningen att den som beviljas daglig verksamhet ska ha rätt till en inledande kartläggning för att fastställa hur insatsen bäst kan anpassas och utformas utifrån de individuella behoven. Mot bakgrund av att utredningens betänkande är under beredning är utskottet inte berett att ta något initiativ med anledning av motion 2018/19:856 (SD) yrkande 9. Motionsyrkandet avstyrks.

När det gäller barn med funktionsnedsättning och deras familjer noterar utskottet att LSS-utredningen föreslår ett mer samordnat och flexibelt stöd med möjlighet till avlastning som är bättre anpassat till deras individuella situation. Motionerna 2018/19:856 (SD) yrkandena 7 och 8 samt 2018/19:1639 (SD) yrkandena 40 och 41 avstyrks mot bakgrund av pågående arbete.

Utskottet ser positivt på de pågående uppdragen om att bl.a. undersöka hur en samordnande funktion för statliga utbetalningar från välfärdssystemen kan bidra till att öka möjligheterna att förhindra felaktiga utbetalningar samt på det arbete som bedrivs i Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen. I avvaktan på att uppdragen redovisas är utskottet inte berett att föreslå några åtgärder med anledning av motionerna 2018/19:1735 (M), 2018/19:1951 (M) och 2018/19:2053 (L) yrkande 9. Motionsyrkandena avstyrks.

I motion 2018/19:2053 (L) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att förtydliga regelverken så att insatser som t.ex. ledsagning och assistans ges för att möjliggöra politiskt engagemang. Ledsagning och personlig assistans är enligt utskottet en betydelsefull, ofta avgörande insats för att öka delaktigheten i samhället för enskilda personer med funktionsnedsättning. Utskottet är dock för närvarande inte berett att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandet. Motionsyrkandet avstyrks.

Hjälpmedel m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör tillsätta en ny utredning om tolktjänst för personer med hörselnedsättning och språkstörning och tillkännager detta för regeringen. Därmed bifaller riksdagen ett motionsyrkande. Riksdagen ställer sig även bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt bör bereda de uppföljningar som genomförts av det reformerade bilstödet och därefter återkomma med förslag på hur bilstödet kan bli mer ändamålsenligt och tillkännager detta för regeringen. Därmed bifaller riksdagen delvis ett motionsyrkande. Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. hjälpmedel, mobilitetsstöd, hörselinstruktörer och ledarhundar.

Jämför reservation 13 (SD), 14 (L), 15 (S, C, V, MP) och 16 (L).

Motionerna

Hjälpmedel

I kommittémotion 2018/19:855 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 26 föreslås ett tillkännagivande om att verka för ett nationellt kompetenscenter med särskild kunskap om barns hjälpmedel. I kommittémotion 2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 36 föreslås ett likalydande tillkännagivande.

I kommittémotion 2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om att se över systemet för hjälpmedel så att tillgången blir likvärdig i hela landet. I yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att ge en lämplig myndighet i uppdrag att arbeta fram nationella riktlinjer för hjälpmedel för att säkerställa att dessa erbjuds på lika villkor och enligt en nationell prissättningsmodell. I yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om att verka för att regeringen ser över utformningen av LSS-insatserna när det gäller hjälpmedel för att säkerställa att detta bedöms likvärdigt över hela landet. I yrkande 16 föreslås ett tillkännagivande om att verka för att rätten till hjälpmedel även avser fritiden för dem som har en funktionsnedsättning.

I partimotion 2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att förtydliga hälso- och sjukvårdslagen vad gäller hjälpmedel. I yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om ansvaret för hjälpmedelsfrågor. I yrkande 17 föreslås ett tillkännagivande om att regelverken för funktionshinderspolitiska insatser ska förtydligas så att människor kan få det stöd de behöver för att kunna ha ett aktivt liv.

Bilstöd

I motion 2018/19:1208 av Lars Beckman (M) föreslås ett tillkännagivande om en översyn av bilstödet för personer med funktionsnedsättning. Det bör enligt motionären övervägas om personer med funktionsnedsättning med svårigheter att förflytta sig på egen hand eller med kollektiva färdmedel skulle kunna beviljas bilstöd även om de inte har möjlighet att köra bilen själva.

I partimotion 2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 63 föreslås ett tillkännagivande om att följa utvärderingen av bilstödet.

I motion 2018/19:2100 av Ingemar Nilsson (S) föreslås ett tillkännagivande om en omedelbar översyn av regelverket för bilstöd.

Mobilitetsstöd m.m.

I partimotion 2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 22 föreslås ett tillkännagivande om att göra mobilitetsstöd enligt lagen om mobilitetsstöd som komplement till färdtjänst obligatoriskt för kommuner. I yrkande 23 föreslås ett tillkännagivande om informationsinsatser om mobilitetsstöd. Motionärerna anför att det trots att utvärderingar av försöksverksamhet med stödet visat att det är mindre kostsamt för kommunerna samtidigt som det innebär kraftigt ökad frihet för den enskilde, endast är ett fåtal kommuner som infört en möjlighet till mobilitetsstöd. Motionärerna anför även att kännedomen om stödet också förefaller vara låg bland dem som skulle kunna omfattas av det. I yrkande 24 föreslås ett tillkännagivande om en bred översyn av de offentliga insatserna för att underlätta för personer med funktionsnedsättning att förflytta sig. Motionärerna anför bl.a. att en utredning bör se över hur olika insatser – färdtjänst, bilstöd m.m. – kan samverka och komplettera varandra.

Tolktjänst

I kommittémotion 2018/19:186 av Ali Esbati m.fl. (V) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en ny utredning om tolktjänst för personer med hörselnedsättning och språkstörning.

Hörselinstruktörer

I motion 2018/19:1244 av Elisabeth Björnsdotter Rahm och Ann-Britt Åsebol (båda M) föreslås ett tillkännagivande om att överväga att göra en översyn av hur stödet till människor med nedsatt hörsel via hörselinstruktörer kan fungera bättre och på lika villkor över hela Sverige.

Ledarhundar

I motion 2018/19:2213 av Ida Karkiainen (S) föreslås ett tillkännagivande om att säkra tillgången till ledarhundar för personer med synnedsättning. Motionären anför att tillgången måste säkras så att de som vill använda ledarhundar som hjälpmedel ska ha möjlighet till det.

Gällande rätt

Hjälpmedel

I hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), förkortad HSL, föreskrivs det grundläggande ansvar som sjukvårdshuvudmännen har när det gäller hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning. Enligt 8 kap. 7 § HSL ska landstinget erbjuda habilitering och rehabilitering, hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning och tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade. Detta gäller dem som är bosatta inom landstinget eller som är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och stadigvarande vistas där (8 kap. 1 §). Kommunen ska i vissa fall erbjuda habilitering, rehabilitering och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning (12 kap. 5 § första stycket HSL).

Av 10 kap. 2 § HSL framgår att landstinget ska ge patienten möjlighet att välja hjälpmedel enligt vad som anges i 7 kap. 2 § patientlagen (2014:821). Även kommunen ska enligt 13 kap. 2 § HSL ge den enskilde möjlighet att välja hjälpmedel enligt vad som anges i 7 kap. 2 § patientlagen.

Av 7 kap. 2 § patientlagen framgår att när det finns olika hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning tillgängliga ska patienten ges möjlighet att välja det alternativ som han eller hon föredrar. Patienten ska få det valda hjälpmedlet om det med hänsyn till hans eller hennes behov och till kostnaderna för hjälpmedlet framstår som befogat. Patienten ska enligt 3 kap. 1 § patientlagen få information om bl.a. de hjälpmedel som finns för personer med funktionsnedsättning.

Enligt 6 kap. 7 § patientsäkerhetslagen (2010:659) ska den som har ansvaret för hälso- och sjukvården av en patient medverka till att patienten ges möjlighet att välja behandlingsalternativ respektive hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning enligt vad som anges i 7 kap. 1 och 2 §§ patientlagen.

Av 4 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) framgår att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Vidare framgår av fjärde stycket att den enskilde genom biståndet ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Bilstöd

Bestämmelser om bilstöd finns i 52 kap. socialförsäkringsbalken samt i förordning (2010:1745) om bilstöd till personer med funktionshinder. I 52 kap. socialförsäkringsbalken finns bestämmelser om rätten till bilstöd (2–14 §§), beräkning av bilstöd (15–22 §§), funktionskontroll (22 a §) och återbetalning av bilstöd (23–25 §§).

Mobilitetsstöd

Av 1 § lagen (2014:132) om mobilitetsstöd som komplement till färdtjänst framgår att en kommun som komplement till färdtjänst får lämna ekonomiskt stöd för anskaffning och anpassning av ett motorfordon till en person med funktionsnedsättning (mobilitetsstöd), för att öka hans eller hennes möjligheter att förflytta sig. Av 2 § framgår att en kommun får lämna mobilitetsstöd under förutsättning att den som ska få stödet samtycker till stödet, och har tillstånd till färdtjänst enligt lagen (1997:736) om färdtjänst, men inte har rätt till bilstöd enligt socialförsäkringsbalken. Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande en kommun, får meddela föreskrifter om ytterligare förutsättningar för beviljande av mobilitetsstöd. Av 3 § framgår att en kommun som med stöd av 4 § andra stycket lagen (1997:736) om färdtjänst har överlåtit sina uppgifter i fråga om färdtjänsten till den regionala kollektivtrafikmyndigheten i länet, även får överlåta till myndigheten att fatta beslut i enskilda ärenden om mobilitetsstöd.

Bakgrund och pågående arbete

Hjälpmedel

Hjälpmedelsutredningen (S 2015:08) överlämnade i maj 2017 sitt betänkande På lika villkor! Delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen (SOU 2017:43). Enligt direktiven skulle utredningen lämna förslag i syfte att öka likvärdigheten i fråga om hjälpmedel och minska skillnaderna över landet. Vidare har utredningens uppdrag varit att bl.a. kartlägga tillgången till hjälpmedel för enskilda och analysera ansvarsfördelningen och samordningen mellan huvudmännen. Utredningen föreslog bl.a. att det i HSL ska införas en definition av begreppet hjälpmedel, som förtydligar sjukvårdshuvudmännens skyldighet att erbjuda hjälpmedel. Förslaget till definition bygger på vad som anges i förarbetena till bestämmelserna om skyldigheten att erbjuda hjälpmedel (dvs. prop. 1992/93:159 s. 201). Avsikten är att kodifiera vad som redan kan anses gälla. Förslaget till definition tydliggör t.ex. ansvaret för att tillhandahålla hjälpmedel för att den enskilde ska kunna delta i vardagliga fritidssysselsättningar i hemmet eller närmiljön. Utredningen föreslog även att MFD ges i uppdrag att ta fram underlag till insatser för att främja tillgången till olika individstödjande produkter som möjliggör en aktiv fritid för personer med funktionsnedsättning. Utredningen föreslog vidare att Socialstyrelsen regelbundet ska följa upp hjälpmedelsförskrivningen, bl.a. i form av jämförande statistik, vilket enligt utredningen kan antas leda till ökad likvärdighet. Det föreslogs också en ny bestämmelse om hjälpmedelsavgifter. Genom att införa en uttrycklig regel om hjälpmedelsavgifter ska det enligt utredningen bli tydligt dels att sådana avgifter får tas ut, dels under vilka förutsättningar det kan ske. Betänkandet har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

Av Socialstyrelsens regleringsbrev framgår att myndigheten ska kartlägga och sprida exempel på systematiskt jämställdhetsarbete inom hjälpmedelsområdet. Exempel på sådant arbete är jämställdhetsintegrering. Kartläggningen bör även fokusera på kompetenssatsningar inom jämställdhet. Arbetet ska genomföras i dialog med Jämställdhetsmyndigheten. Uppdraget ska redovisas till Socialdepartementet senast den 31 maj 2019.

Bilstöd

Det statliga bilstödet syftar till att möjliggöra ett aktivt och självständigt liv för personer med funktionsnedsättning och leda till ökad delaktighet för dem som inte kan använda allmänna kommunikationer. I syfte att åstadkomma en mer ändamålsenlig och effektiv ordning har bilstödet reformerats genom ändringar i socialförsäkringsbalken och förordningen (2010:1745) om bilstöd till personer med funktionshinder (prop. 2016/17:4, bet. 2016/17:SoU3, rskr. 2016/17:44). De nya bestämmelserna tillämpas sedan den 1 januari 2017. Regeringen anförde i proposition 2016/17:4 Ett reformerat bilstöd att det är viktigt att reformeringen av bilstödet följs upp och utvärderas.

Av budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 9) framgår att utgifterna för bilstödet sedan införandet av en ny lagstiftning den 1 januari 2017 ligger lägre än anvisat anslag. De minskade utgifterna beror enligt regeringen på färre ansökningar under 2017 och 2018 men också på fördröjningar i handläggningen.

Försäkringskassan fick den 28 juni 2018 i uppdrag att i samråd med Trafikverket genomföra en uppföljning av det reformerade bilstödet som trädde i kraft den 1 januari 2017 (S2018/03928/FST). Den 1 oktober 2018 redovisade Försäkringskassan rapporten Uppföljning av det reformerade bilstödets konsekvenser för enskilda (11989-2018). Försäkringskassans uppföljning visar att genomsnittskostnaden för att anpassa en bil har minskat, och av dem som ansökte under 2017 får en lägre andel försäkrade bidrag till omfattande anpassningsåtgärder jämfört med före lagändringen. Vidare har andelen försäkrade som får ta del av anskaffningsbidraget ökat efter lagändringen, framför allt för dem som får bilstöd för egen funktionsnedsättning (bidragsgrupp 1–4). Andelen har också ökat till viss del för dem som får bilstöd som förälder till ett barn med funktionsnedsättning (bidragsgrupp 5). För att stärka den enskildes möjligheter att ta del av bilstödet föreslår Försäkringskassan att regeringen

– ser över nivåerna för anskaffningsbidraget, tilläggsbidrag till dem som behöver köpa en bil som behöver efteranpassas och tilläggsbidrag till dem som behöver köpa en särskilt lämpad bil, dvs. en bil med särskilda mått
– ser över regelverket för dem som behöver en särskilt hög bil
– ser över regelverket så att anpassningsbidrag kan lämnas för anordningar som är att anse som standardutrustning i bilen eller för normalt förekommande tilläggsutrustning till bilen när det finns särskilda skäl för att ändå lämna anpassningsbidrag

– ser över regelverket för försäkrade som behöver anpassa sin bil senare under bilstödsperioden.

Försäkringskassan och Trafikverket har även haft i uppdrag att analysera vilka konsekvenser bilstödsreformen har fått för respektive myndighets administration (S2018/03929/FST). Uppdraget redovisades till Regeringskansliet den 15 januari 2019 (Rapport – Uppföljning av administrativa konsekvenser av det reformerade bilstödet). Myndigheterna beskriver de administrativa konsekvenserna för respektive myndighet i varsin bilaga till svaret. Myndigheterna har dock en samsyn rörande de huvudsakliga administrativa konsekvenserna av lagändringen:

– Administrationen i bilstödsärenden har ökat till följd av lagändringen. Handläggningsprocessen har blivit mer omfattande, och det sker fler överlämningar mellan myndigheterna samt till den försäkrade. Detta har bidragit till ökade handläggningstider.
– Det ökade antalet kontakter mellan myndigheterna har lett till onödiga väntetider i ärenden eftersom det saknas rättsligt stöd för Försäkringskassan att kommunicera på ett effektivt sätt med Trafikverket eller andra utfärdare.
– Behovet av att genomföra utprovningar har ökat till följd av lagändringen. Samtidigt har möjligheterna till utprovning hos anpassningsföretag minskat. Detta har bl.a. bidragit till onödiga väntetider i ärenden.
– Trafikverket har fått ett mer omfattande uppdrag och deras möjligheter att utföra uppdraget skulle kunna förbättras om de gavs andra förutsättningar.

Rapporterna bereds inom Regeringskansliet.

Samordnade persontransporter

Regeringen beslutade den 13 oktober 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera reglerna för särskilda persontransporter, dvs. färdtjänst, riksfärdtjänst, sjukresor och vissa skolskjutsar (dir. 2016:85). Syftet var att identifiera hinder för kommunala och regionala myndigheter att åstadkomma en effektiv samordning av organiserandet och utförandet av sådana transporter och föreslå regler för att undanröja sådana hinder. Syftet med uppdraget var även att möjliggöra en effektiv samordning av särskilda persontransporter och bidra till att kommuner och landsting ska skapa en långsiktig hållbarhet när det gäller såväl kvaliteten för persontransporter som kostnaderna. Utredningen skulle däremot inte göra en översyn av individers rätt eller tillgång till särskilda persontransporter, och inte heller utreda kvaliteten i utförandet.

I juni 2018 överlämnade utredningen betänkandet Särskilda persontransporter – moderniserad lagstiftning för ökad samordning (SOU 2018:58). I betänkandet föreslås bl.a. att en ny lag om särskilda persontransporter ska ersätta de nuvarande lagarna om färdtjänst och riksfärdtjänst. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Tolktjänst

Statsbidrag till tolktjänst finansieras genom anslaget 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet. Anslaget återfinns inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Statsbidraget till tolktjänst uppgår till omkring 75 miljoner kronor årligen och medlen får användas av Socialstyrelsen för utbetalning till landstingen eller motsvarande (regionerna).

I departementspromemorian Tolktjänst för vardagstolkning (Ds 2016:7) föreslås en lag om tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, vuxendöva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Vidare behandlas frågor som rör en gemensam administrativ ingång för bokning av tolkar, insatser för att effektivisera tolktjänsten genom it och vissa frågor om tolkar i arbetslivet. Promemorian har remissbehandlats (S2016/02162/FST) och bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen beslutade i juni 2018 att ge Socialstyrelsen i uppdrag att administrera och fördela medel till landstingen för ökade möjligheter till tolktjänst i arbetslivet 2018–2020 för personer med dövhet, dövblindhet eller som har nedsatt hörsel. I uppdraget ingår även att löpande följa upp utnyttjandet av medlen (S2016/02162/FST, S2018/03798/FST). Regeringen beslutade samma dag att ge Myndigheten för delaktighet (MFD) i uppdrag att under 2018–2020 informera arbetsgivare samt andra berörda aktörer om ansvar och insatser för att tillhandahålla tolk och andra stöd. I uppdraget ingår även att informera om teknik och tjänster, främja utveckling och innovation samt redovisa goda exempel (S2016/02162/FST, S2018/03798/FST).

Hörselinstruktörer

Hörselinstruktörer (eller syn- och hörselinstruktörer) är anställda av kommunen (horsellinjen.se). Deras uppgift är att bistå och träna personer med syn- och hörselnedsättning så att de ska nå ökad självständighet i det dagliga livet.

Ledarhundar

Synskadades Riksförbund har uppgiften att, i enlighet med lagen (2005:340) om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund, anskaffa och placera ledarhundar. Myndigheten för delaktighet (MFD) har i uppdrag att upphandla ledarhundar åt Synskadades Riksförbund. Av budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 9) framgår att statsbidraget till verksamheten höjdes från 23,9 miljoner kronor till 25,9 miljoner kronor 2018 för att fler ledarhundar skulle kunna placeras.

I februari 2018 fick MFD i uppdrag att i samarbete med Synskadades Riksförbund göra en konsekvensanalys av ett överfört ansvar av de uppgifter som framgår av lagen (2005:340) om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund, från Synskadades Riksförbund till MFD (S2018/01254/FST och

S/2018/05295/FST). Uppdraget ska redovisas till Socialdepartementet senast den 15 mars 2019.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om hjälpmedel, ledarhundar, teckentolk, bilstöd och insatser för att förflytta sig behandlades senast av utskottet i betänkande 2017/18:SoU5 Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2017/18:40, rskr. 2017/18:86). Ett motionsyrkande om hörselinstruktörer behandlades senast i betänkande 2014/15:SoU8 Funktionshindersfrågor. Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2014/15:91).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Hjälpmedelsutredningens betänkande På lika villkor! Delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen (SOU 2017:43) bereds inom Regeringskansliet. Utredningens uppdrag har bl.a. varit att lämna förslag i syfte att öka likvärdigheten i fråga om hjälpmedel. Utskottet noterar vidare att utredningen har lämnat ett förslag om att det i HSL ska införas en definition av begreppet hjälpmedel som förtydligar sjukvårdshuvudmännens skyldighet att erbjuda hjälpmedel, bl.a. för deltagandet i vardagliga fritidssysselsättningar. Utredningen har även lämnat förslag om hjälpmedelsavgifter. Mot denna bakgrund anser utskottet att motionsyrkandena om hjälpmedel bör lämnas utan vidare åtgärd i avvaktan på resultatet av beredningen. Motionerna 2018/19:855 (SD) yrkande 26, 2018/19:856 (SD) yrkandena 13–16, 2018/19:1639 (SD) yrkande 36 och 2018/19:2053 (L) yrkandena 14, 15 och 17 avstyrks.

Utskottet välkomnar att Försäkringskassan och Trafikverket på regeringens uppdrag har genomfört uppföljningar av de nya bestämmelserna om bilstöd som tillämpas sedan den 1 januari 2017. Rapporten Uppföljning av det reformerade bilstödets konsekvenser för enskilda lämnades till regeringen i oktober 2018, och i januari 2019 lämnades rapporten Uppföljning av administrativa konsekvenser av det reformerade bilstödet.

Enligt utskottet bör regeringen skyndsamt bereda de uppföljningar som genomförts av det reformerade bilstödet och därefter återkomma med förslag på hur bilstödet kan bli mer ändamålsenligt. Riksdagen bör ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage det för regeringen. Mot denna bakgrund bör motion 2018/19:2989 (KD) yrkande 63 bifallas delvis. Motionerna 2018/19:1208 (M) och 2018/19:2100 (S) avstyrks.

I motion 2018/19:2053 (L) yrkandena 22 och 23 framförs att mobilitetsstödet bör göras obligatoriskt för kommunerna och att informationsinsatser bör genomföras. Vid utskottets behandling av proposition 2013/14:36 Mobilitetsstöd som komplement till färdtjänst delade utskottet regeringens bedömning

att kommunerna själva ska få bestämma om, och i så fall i vilken omfattning mobilitetsstöd ska lämnas och utforma sina regler utifrån rådande lokala och regionala förutsättningar (bet. 2013/14:SoU15). Utskottet vidhåller denna uppfattning. Motion 2018/19:2053 (L) yrkandena 22 och 23 avstyrks. Utskottet är inte heller berett att föreslå något initiativ med anledning av motion 2018/19:2053 (L) yrkande 24.

Enligt utskottet finns det brister i tolktjänsten för personer med hörselnedsättning och det råder oklarhet kring centrala frågor som ansvarsfördelning, huvudmannaskap och finansiering. Därför anser utskottet att regeringen bör tillsätta en ny utredning om tolktjänst för personer med hörselnedsättning och språkstörning. Riksdagen bör ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage det för regeringen. Motion 2018/19:186 (V) bör bifallas.

Hörselinstruktörer är viktiga för att inte minst äldre hörselskadade ska få stöd och verktyg för att självständigt klara sina dagliga liv. Att tillhandahålla hörselinstruktörer är dock en kommunal angelägenhet. Utskottet är därför inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motion 2018/19:1244 (M). Motionen avstyrks.

Utskottet noterar att MFD senast den 15 mars 2019 ska redovisa ett pågående uppdrag som innebär att i samarbete med Synskadades Riksförbund göra en konsekvensanalys av det förändrade ansvaret för ledarhundar. Utskottet finner inget skäl att föreslå någon åtgärd med anledning av motion 2018/19:2213 (S). Motionen avstyrks.

Reservationer

1. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, punkt 1 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 1 och
avslår motionerna
2018/19:1923 av Per Lodenius och Helena Lindahl (båda C) och
2018/19:2657 av Thomas Hammarberg (S) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

2008 ratificerade Sverige FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) vilket var ett välkommet och viktigt beslut. Enligt min mening är det nu hög tid att ta nästa steg. Regeringen bör därför låta utreda hur FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kan inkorporeras och vidare transformeras in till svensk lagstiftning.

2. Kvinnor med funktionsnedsättning, punkt 3 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning erkänns vikten av särskilda åtgärder för kvinnor med funktionsnedsättning. När genusperspektivet uteblir riskerar könsskillnaderna att skapa osakliga

orättvisor. Regeringen bör därför låta göra en fördjupad kartläggning som fokuserar på situationen för kvinnor med funktionsnedsättning.

Alltsedan införandet av assistansreformen 1994 har det funnits skillnader mellan män och kvinnor gällande i vilken utsträckning de beviljas personlig assistans. Därför anser jag att regeringen bör uppdra åt lämplig myndighet att utreda frågan om könsskillnader inom assistansersättningen och presentera förslag till åtgärder för att osakliga skillnader inte ska förekomma.

3. Hbtq-personer med funktionsnedsättning, punkt 4 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 6.

Ställningstagande

Personer med funktionsnedsättningar tenderar många gånger att bara ses utifrån funktionsnedsättningen. Det behövs ett normbrytande och normkritiskt perspektiv för att snäva synsätt och fördomar ska brytas. Ett första steg för ett ökat politiskt ansvarstagande är att undersöka och få mer information om hur levnadsvillkoren ser ut för hbtq-personer med funktionsnedsättningar. Regeringen bör därför tillsätta en utredning om situationen för hbtq-personer med funktionsnedsättning.

4. Levnadsvillkor för personer med synnedsättning, punkt 5 (SD, V)

av Per Ramhorn (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Clara Aranda (SD) och Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

I likhet med övriga delar av befolkningen som lever med funktionsnedsättning har personer med synnedsättning sämre levnadsnivå och sämre hälsa jämfört med befolkningen i stort. För att personer med synnedsättning ska kunna åtnjuta rättigheter och möjligheter till ett fullgott liv behöver vissa åtgärder genomföras, och för att skapa en politik som på riktigt förändrar människors möjligheter till ett värdigt och anständigt liv behövs också data finnas på plats. Regeringen bör därför tillsätta en större kartläggning och utredning gällande levnadsvillkoren för personer med synnedsättning.

5. Förändringar i LSS och assistansersättningen, punkt 6 (SD)

av Per Ramhorn (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 1, 2, 5 och 6,
2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 37 och 38,
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 7 och
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 55 och 60 samt
avslår motionerna
2018/19:1414 av Lars Beckman (M),
2018/19:1666 av Marléne Lund Kopparklint (M),
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8,
2018/19:2101 av Marlene Burwick (S),
2018/19:2102 av Marlene Burwick (S),
2018/19:2132 av Petter Löberg (S),
2018/19:2134 av Lars Mejern Larsson och Gunilla Svantorp (båda S),
2018/19:2308 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2,
2018/19:2391 av Rickard Nordin (C),
2018/19:2444 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkandena 14 och 15,
2018/19:2770 av Sofia Westergren (M) och
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 62.

Ställningstagande

Vi har starkt motsatt oss sparkraven inom LSS och konsekvenserna av domar som strider mot lagens ursprungliga intentioner. Uppenbarligen behöver lagen ändras för att stoppa den kraftiga inskränkning av LSS som pågått de senaste åren. Arbetet med att modernisera och utveckla LSS måste nu inledas. Bland

annat anser vi att personkretsarna bör utgå från behov och inte diagnoser. Vi anser vidare att det delade huvudmannaskapet många gånger kan vara ett problem, och därför vill vi att detta ska ses över.

Det är enligt vår mening viktigt att de som efter den nya tillämpningen av lagen har fått kraftigt sänkt eller indragen assistans ska få sin sak prövad på nytt.

Vi motsätter oss vidare att alla personer med funktionsnedsättning måste genomgå den ofta mentalt påfrestande processen med tvåårsomprövningar och förespråkar att regeringen ser över möjligheten att införa ett nytt system där vissa undantag kan göras innan omprövningarna åter träder i kraft som det är tänkt.

Vidare kräver vi en översyn av de grundläggande behoven. Regeringen måste skyndsamt återkomma med förslag på de förtydliganden som behövs för att assistans ska kunna beviljas utifrån behov av hjälp med egenvård eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper.

Slutligen är det ytterst angeläget att arbetet med att ta fram en ändamålsenlig utformning av ersättningen skyndsamt fullföljs. Den nuvarande beräkningsmodellen innehåller brister. Risken är att kostnaderna för personerna med de största omsorgsbehoven inte täcks.

Regeringen bör beakta det vi nu anfört i det fortsatta arbetet med en ny LSS.

6. Förändringar i LSS och assistansersättningen, punkt 6 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 55, 60 och 62 samt avslår motionerna
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 1, 2, 5 och 6,
2018/19:1414 av Lars Beckman (M),
2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 37 och 38,
2018/19:1666 av Marléne Lund Kopparklint (M),
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 7 och 8,
2018/19:2101 av Marlene Burwick (S),
2018/19:2102 av Marlene Burwick (S),
2018/19:2132 av Petter Löberg (S),
2018/19:2134 av Lars Mejern Larsson och Gunilla Svantorp (båda S),
2018/19:2308 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2,
2018/19:2391 av Rickard Nordin (C),
2018/19:2444 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkandena 14 och 15 samt

2018/19:2770 av Sofia Westergren (M).

Ställningstagande

Vi vill införa ett statligt huvudmannaskap för assistansersättningen. Det skulle ge bättre möjligheter att säkerställa att alla får ett jämlikt stöd utifrån deras behov oavsett var i landet de bor. I dag riskerar personer i behov av assistans att förlora eller få minskat stöd om de flyttar från en kommun till en annan, eftersom kommunerna gör olika bedömningar.

Vi vill även att möjligheten att inkludera utövande av föräldraskap och att arbeta i de grundläggande behoven utreds. Att utövande av föräldraskap inte räknas som grundläggande behov, riskerar att medföra att någon måste avstå från att vara förälder eller avstå från att vara fullt delaktig som förälder. Det är inte acceptabelt.

Slutligen är det ytterst angeläget att arbetet med att ta fram en ändamålsenlig utformning av ersättningen skyndsamt fullföljs. Den nuvarande beräkningsmodellen innehåller brister. Risken är att kostnaderna för personerna med de största omsorgsbehoven inte täcks.

Regeringen bör se över dessa frågor och återkomma med förslag.

7. Samhällsekonomiska konsekvenser av LSS, punkt 7 (SD, KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Per Ramhorn (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Clara Aranda (SD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 3,
2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 39 och
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 59.

Ställningstagande

Regeringen motiverade de striktare direktiven i regleringsbrevet till Försäkringskassan 2016 och till LSS-utredningen med att antalet timmar inom reformen hade ökat kraftigt. Det finns dock flera möjliga förklaringar till denna ökning. En kostnadsökning kopplat till ett ökat antal timmar inom LSS-reformen innebär inte per automatik att de totala samhällskostnaderna ökar. Detta eftersom assistansen kan ersätta andra insatser med tillhörande kostnader. Vi anser därför att en kartläggning bör göras över de samlade samhällsekonomiska effekterna av insatserna inom LSS. Denna kartläggning

bör titta på konsekvenserna för andra stödsystem för den enskilde och för dennes anhöriga vid beviljande eller avslag av insatser inom LSS samt hur det för den enskilde och dennes anhöriga påverkar arbetskraftsdeltagandet. Regeringen bör uppdra åt lämplig myndighet att göra en sådan kartläggning.

8. Ersättningssystem för assistans i kommunerna, punkt 8 (SD)

av Per Ramhorn (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 18.

Ställningstagande

Personer med ett assistansbehov som överstiger 20 timmar per vecka för grundläggande behov får hjälp med detta via Försäkringskassan, medan personer vars behov inte överstiger 20 timmar per vecka får denna hjälp via kommunen. Kommunerna sätter då själv beloppet för timersättning. Detta leder inte sällan till att timersättningen är för låg och inte räcker till att anlita någon annan assistans än den kommunen erbjuder. På så sätt sätts valfriheten ur spel. Vi anser därför att ersättningssystemet för kommunerna bör ses över så att det ser lika ut i hela landet och ligger i nivå med Försäkringskassans lägstanivå. Regeringen bör ta initiativ till en sådan översyn.

9. Daglig verksamhet, punkt 9 (SD)

av Per Ramhorn (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 9.

Ställningstagande

Det är viktigt att ha någon form av meningsfull sysselsättning och därför anser vi att det vore rimligt att öka möjligheten att vid behov få ha med sig sin personliga assistent i daglig verksamhet. Vi anser också att man bör se över hur reglerna för daglig verksamhet kan bli mer flexibla. Om någon själv ordnat en anställning på en arbetsplats, dvs. en anställning som man inte har blivit anvisad, bör man kunna ta med sin ersättning till den arbetsplatsen och även till en annan kommun. Vi anser att regeringen bör se över regelverket för daglig verksamhet och dess ersättning.

10. Stöd till föräldrar, punkt 10 (SD)

av Per Ramhorn (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 7 och 8 samt
2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 40 och 41.

Ställningstagande

Först och främst ska barn och ungdomar med funktionsnedsättning få det stöd de behöver i form av personlig assistans. Samtidigt kan föräldrar till barn med funktionsnedsättning exempelvis behöva få avlastning och stöd ibland för att orka med. Om familjen så önskar och Försäkringskassans regler uppfylls ska man ha rätt att ha sin förälder som assistent, men det får inte innebära att man inte också ser de anhörigas behov av avlastning ibland.

Vidare kan vi konstatera att familjer där ett eller flera barn har en funktionsnedsättning eller särskilda behov ofta är tyngda av mängden kontakter med olika myndigheter. Vi anser därför att de har ett behov av ett förbättrat stöd i form av en person som kan fungera som spindeln i nätet, en samordnande koordinator. Regeringen bör se över detta och återkomma med förslag.

11. Kontroller m.m., punkt 11 (C, L)

av Lina Nordquist (L) och Sofia Nilsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 9 och
avslår motionerna
2018/19:1735 av Edward Riedl (M) och
2018/19:1951 av Lotta Olsson (M).

Ställningstagande

Det förekommer fusk med personlig assistans, ibland i form av omfattande och organiserad kriminalitet där mångmiljonbelopp förskingrats, samtidigt som personer med funktionsnedsättning vanvårdats. Enligt vår mening ska det vara nolltolerans mot sådant. Inspektionen för vård och omsorg bör ge tillsynen av assistansmarknaden hög prioritet, och möjligheterna till myndighetssamverkan för att upptäcka oseriösa assistansanordnare bör öka. Regeringen bör fortsätta arbetet i denna riktning.

12. Insatser för att möjliggöra politiskt engagemang, punkt 12 (C, L)

av Lina Nordquist (L) och Sofia Nilsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6.

Ställningstagande

Bristande tillgänglighet är diskriminerande och utgör ett hinder för att personer med funktionsnedsättning ska bli fullt delaktiga i demokratin. Därför måste insatser som färdtjänst, ledsagning och assistans kunna ges också för politiskt engagemang. Det kan behöva förtydligas i berörda regelverk. Regeringen bör se över denna fråga och återkomma med förslag.

13. Hjälpmedel, punkt 13 (SD)

av Per Ramhorn (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:855 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 26,
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 13–16 och
2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 36,
bifaller delvis motion
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 17 och
avslår motion
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 14 och 15.

Ställningstagande

Många människor behöver använda sig av olika tekniska hjälpmedel för att kunna ta en aktiv del av livet på samma villkor som andra. Landstingens hjälpmedelscentraler har ofta ett alltför begränsat sortiment. Vi anser att systemet för hjälpmedel bör ses över så att tillgången på hjälpmedel blir likvärdig i hela landet och att fritt val av hjälpmedel införs. Det är också viktigt att rätten till hjälpmedel även avser fritiden. Vi anser även att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att arbeta fram nationella riktlinjer för hjälpmedel för att säkerställa att dessa erbjuds på lika villkor och enligt en nationell prissättningsmodell.

Vidare anser vi att barn ska ha rätt att få vara barn, med hjälpmedel utvecklade för barn. Därför anser vi att regeringen ska låta utreda möjligheten att införa ett nationellt kompetenscenter där expertkunskap om avancerade hjälpmedel och barns hjälpmedelsbehov samlas.

14. Hjälpmedel, punkt 13 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 14, 15 och 17,
bifaller delvis motion
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 16 och
avslår motionerna
2018/19:855 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 26,
2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 13–15 och
2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 36.

Ställningstagande

Villkoren för hjälpmedel är alltför olika över landet, och landstingens förskrivning är inte sällan så snål att det kan ifrågasättas om det är i enlighet med lagstiftarens intentioner. Det behövs därför nationella riktlinjer som anger en lägstanivå. MFD bör ges ett samlat ansvar för hjälpmedelsfrågorna, och ansvaret för hjälpmedel bör samlas hos landstingen. Vidare bör lagen förtydligas så att skyldigheten att förskriva hjälpmedel bl.a. även omfattar hjälpmedel för normala fritids- och rekreationsaktiviteter. Att kunna leva ett aktivt liv också på fritiden är en självklar del av ett värdigt liv och ofta nödvändigt för att på sikt kunna behålla hälsan.

15. Bilstöd, punkt 14 (S, C, V, MP)

av Kristina Nilsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Mikael Dahlqvist (S), Dag Larsson (S), Pernilla Stålhammar (MP), Mats Wiking (S), Sofia Nilsson (C) och Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna
2018/19:1208 av Lars Beckman (M),
2018/19:2100 av Ingemar Nilsson (S) och
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 63.

Ställningstagande

Vi välkomnar att Försäkringskassan och Trafikverket på regeringens uppdrag har genomfört uppföljningar av de nya bestämmelserna om bilstöd som tillämpas sedan den 1 januari 2017. Rapporten Uppföljning av det reformerade bilstödets konsekvenser för enskilda lämnades till regeringen i oktober 2018, och i januari 2019 lämnades rapporten Uppföljning av administrativa konsekvenser av det reformerade bilstödet. Rapporterna bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Syftet med beredningen är bl.a. att ta ställning till hur de problem som finns i hanteringen av stödet kan avhjälpas och hur regelverket kan bli mer ändamålsenligt. Vi utgår från att beredningen sker skyndsamt och

att regeringen därefter återkommer med förslag. Något tillkännagivande behövs därför inte.

16. Mobilitetsstöd m.m., punkt 15 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 22–24.

Ställningstagande

Kommuner kan ge mobilitetsstöd som komplement till färdtjänst. Dessvärre är det endast ett fåtal kommuner som infört en möjlighet till mobilitetsstöd. Kännedomen om stödet förefaller också vara låg. Därför anser jag att mobilitetsstödet bör göras obligatoriskt för kommunerna. Dessutom behövs informationsinsatser för att göra möjligheten känd. Vidare behövs det en bred översyn, där man ser över de många olika insatser som finns för att underlätta för personer med funktionsnedsättning att förflytta sig. Enligt min mening bör regeringen tillsätta en utredning som bl.a. ser över hur olika insatser kan samverka och komplettera varandra för största möjliga delaktighet och självständighet för den enskilde.

Särskilda yttranden

1. Förändringar i LSS och assistansersättningen, punkt 6 (M, KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD), Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M), Ulrika Heindorff (M) och Pia Steensland (KD) anför:

LSS-reformen är en viktig frihetsreform som ska värnas. Tyvärr har det under de senaste åren förekommit hjärtskärande exempel på hur barn och vuxna som har omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar, och som inte kan andas eller äta själva, plötsligt har blivit av med de assistanstimmar de tidigare haft rätt till, eller nekas assistansersättning trots ett omfattande behov av stöd.

Därför riktade riksdagen i december 2018, mot bakgrund av Moderaternas och Kristdemokraternas budgetreservation i betänkande 2018/19:FiU1, ett tillkännagivande till regeringen om att den skyndsamt bör återkomma till riksdagen med lagförslag som säkerställer att andning och sondmatning ska anses vara grundläggande behov enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Det är mycket angeläget att regeringen överlämnar en proposition om detta så snart som möjligt. Vi kommer att följa denna fråga noga och förbehåller oss rätten att återkomma.

2. Förändringar i LSS och assistansersättningen, punkt 6 (C)

Sofia Nilsson (C) anför:

I den överenskommelse som träffades i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna anges bl.a. att den personliga assistansen och assistansersättningen ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet. Alla som har rätt till stöd ska få det. Vidare ska rätten till assistans för egenvård, inklusive andning och sondmatning, återställas. Rätten till assistans för behov av tillsyn ska stärkas och definitionen av normalt föräldraansvar ska smalnas av. Enligt överenskommelsen ska en ny assistansutredning tillsättas för att säkra detta. Även frågan om huvudmannaskapet för den personliga assistansen ska utredas.

Jag avser att följa dessa viktiga frågor och utgår från att överenskommelsen kommer att genomföras.

3. Förändringar i LSS och assistansersättningen, punkt 6 (L)

Lina Nordquist (L) anför:

I den överenskommelse som träffades i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna anges bl.a.

att den personliga assistansen och assistansersättningen ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet.

Alla som har rätt till stöd ska få det. Vidare ska rätten till assistans för egenvård, inklusive andning och sondmatning, återställas. Rätten till assistans för behov av tillsyn ska stärkas, och definitionen av normalt föräldraansvar ska smalnas av. Enligt överenskommelsen ska en ny assistansutredning tillsättas för att säkra detta.

Jag väljer därför att inte reservera mig utan avser att följa frågorna noga och delta i det konstruktiva arbetet med politikens utveckling på området.

De som nu på grund av de senaste årens snäva tillämpning av LSS har nekats, förlorat eller fått kraftigt minskad assistans behöver få tydliga besked om att personer med omfattande funktionsnedsättningar ska få möjlighet att leva, inte bara överleva.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:186 av Ali Esbati m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en ny utredning om tolktjänst för personer med hörselnedsättning och språkstörning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:855 av Per Ramhorn m.fl. (SD):

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett nationellt kompetenscenter med särskild kunskap om barns hjälpmedel och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att LSS behöver ses över, utvecklas och moderniseras och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som kommit i kläm mellan olika direktiv och prejudicerande domar ska få sin sak prövad på nytt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda de samhällsekonomiska effekterna av insatserna med LSS och titta på vilka konsekvenserna är för andra stödsystem och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att regeringen ser över möjligheten att implementera ett nytt system där inte alla personer med funktionsnedsättning måste ompröva sin assistansersättning efter två år och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till en översyn av de grundläggande behoven samt att dessa tydliggörs i lag och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett likvärdigt och utökat anhörigstöd i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett införande av en samordnande funktion för familjer med ett eller flera barn med funktionsnedsättning eller särskilda behov och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur reglerna för daglig verksamhet kan bli mer flexibla och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över systemet för hjälpmedel så att tillgången blir likvärdig i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge en lämplig myndighet i uppdrag att arbeta fram nationella riktlinjer för hjälpmedel för att säkerställa att dessa erbjuds på lika villkor och enligt en nationell prissättningsmodell och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att regeringen ser över utformningen av LSS-insatserna när det gäller hjälpmedel för att säkerställa att detta bedöms likvärdigt över hela landet och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att rätten till hjälpmedel även avser fritiden för dem som har en funktionsnedsättning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ersättningssystemet för assistans ute i kommunerna så att det blir lika i hela landet och ligger i nivå med Försäkringskassans lägstanivå och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1208 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av bilstödet för personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1244 av Elisabeth Björnsdotter Rahm och Ann-Britt Åsebol (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att göra en översyn av hur stödet till människor med nedsatt hörsel via hörselinstruktörer kan fungera bättre och på lika villkor över hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1414 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna LSS och rätten för den som har personlig assistans att välja utförare av assistansen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1577 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i samband med budgetpropositionen bör redovisa resultaten av utvecklingen

avseende förbättrade villkor för människor med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD):

36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett nationellt kompetenscenter med särskild kunskap om barns hjälpmedel och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att LSS behöver ses över, utvecklas och moderniseras och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som kommit i kläm mellan olika direktiv och prejudicerande domar ska få sin sak prövad på nytt och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda de samhällsekonomiska effekterna av insatserna enligt LSS och titta på vilka konsekvenserna är för andra stödsystem och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett likvärdigt och utökat anhörigstöd i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett införande av en samordnande funktion för familjer med ett eller flera barn med funktionsnedsättning eller särskilda behov och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1666 av Marléne Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att de som har behov av personlig assistans ska kunna behålla den insatsen i både skola och arbete för att bevara den personliga integriteten och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1735 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att skärpa kontrollerna i fråga om assistansersättning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1923 av Per Lodenius och Helena Lindahl (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast se över hur Sverige ska uppfylla artikel 19 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning vad gäller möjlighet och stöd för personer med funktionsnedsättning att själva välja bostadsort och bostad, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:1951 av Lotta Olsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beviljande av medel för personlig assistans bör kunna överklagas till en person med högre omvårdnadskompetens eller medicinsk kompetens och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga regelverken så att insatser som färdtjänst, ledsagning och assistans ges för att möjliggöra politiskt engagemang och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt lägga fram förslag om de förtydliganden som behövs för att assistans ska kunna beviljas utifrån behov av hjälp med egenvård eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tilläggsdirektiv till LSS-utredningen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta myndighetssamverkan för att upptäcka oseriösa assistansanordnare och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga hälso- och sjukvårdslagen vad gäller hjälpmedel och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ansvaret för hjälpmedelsfrågor och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverken för funktionshinderspolitiska insatser ska förtydligas så att människor kan få det stöd de behöver för att kunna ha ett aktivt liv och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra mobilitetsstöd obligatoriskt för kommuner och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om informationsinsatser om mobilitetsstöd och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bred översyn av de offentliga insatserna för att underlätta för personer med funktionsnedsättning att förflytta sig och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2100 av Ingemar Nilsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en omedelbar översyn av regelverket för bilstöd och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2101 av Marlene Burwick (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att rätten till sexuell hälsa ska synliggöras i den framtida LSS-lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2102 av Marlene Burwick (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att boendestöd blir en egen boendeinsats inom ramen för LSS och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2132 av Petter Löberg (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om LSS och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2134 av Lars Mejern Larsson och Gunilla Svantorp (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intentionerna bakom LSS-lagstiftningen ska gälla och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2213 av Ida Karkiainen (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgången till ledarhundar för personer med synnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kan inkorporeras och vidare transformeras in till svensk lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en fördjupad kartläggning som fokuserar på situationen för kvinnor med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt lämplig myndighet att utreda frågan om könsskillnader inom assistansersättningen och presentera förslag till åtgärder för att osakliga skillnader inte ska förekomma och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning av situationen för hbtq-personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en större kartläggning och utredning gällande synnedsattas levnadsvillkor och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2308 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till kommunerna att bistå personer som fått avslag på assistansersättning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sondmatning och andning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2391 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen på hur de problem som uppkommer vid övergång från en ålder till en annan, i samband med LSS-lagstiftningen, ska kunna överbryggas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2444 av Anders W Jonsson m.fl. (C):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur personer med behov av avancerad vård i hemmet garanteras assistans och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att avskaffa tvåårsomprövningarna av assistansersättning för personer som har en oförändrad funktionsnedsättning sedan tidigare omprövning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2657 av Thomas Hammarberg (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en systematisk uppföljning av funktionsrättskonventionen i Sverige ska ske genom ett effektivt system för insamling och bearbetning av statistik och andra relevanta data och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den reella levnadsstandarden för personer med funktionsnedsättning, inklusive hållningen till assistansstöd för behövande, bör klargöras och även beröras i den kommande rapporten till den ansvariga FN-kommittén och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2770 av Sofia Westergren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utförandet av den personliga assistansen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD):

55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att skyndsamt fastställa en ändamålsenlig utformning av assistansersättningen och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av samhällsekonomiska konsekvenser av beviljande eller nekande av insatser inom LSS och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa statligt huvudmannaskap för assistansersättningen och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att inkludera utövande av föräldraskap och arbete i de grundläggande behoven och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa utvärderingen av bilstödet och tillkännager detta för regeringen.

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2019